БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1959
ИЮЛЬ
25
СУББОТА
№ 147 (4375)

Өртээ 20 коп

Совет Эвилелиниң партия-чазак төлээлериниң Польшадан Москвада ээп келгени

СЭКП Төп Комитединиң Бирги секретары болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев баштадыр Совет Эвилелиниң партия-чазак төлээлери Варшавадан июльдуң 23-те Москвада ээп келген. Польшаның Каттышкан ажылчын партиязының Төп Комитединиң болгаш Польша Улус Республиканың чазааның чалааны ёзугаар төлээлер акы-дуңма Польшага он хонганнар.

Москваның ажылчы чоннарының хөй санныг төлээлекчилери Внуково аэродромга чыылган турган.

Эштер Л. И. Брежнев, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Е. А. Фурцева П. Н. Поспелов, Д. С. Полянский болгаш өскелер-даа Совет Эвилелиниң партия-чазак төлээлерин уткуп алган.

Эш Н. С. Хрущевка болгаш Совет Эвилелиниң партия-чазак төлээлериниң өске-даа кежигүннеринге чүректиң ханызындан байырны аэродромга уткуп келгеннер чедиргеннер.

(СЭТА).

Совет-Польша кады кылган медеглел

ВАРШАВА. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Бирги секретары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев баштадыр Совет Эвилелиниң партия-чазак төлээлери Польша Улус Республикага чорааны-биле холбаштыр Совет-Польша кады кылган медеглелге июль 22-де Варшавага ат салган.

Совет Эвилелиниң партия-чазак төлээлери Польша Улус Республикага чоруп турарының үезинде чугаалажышкыннар болган деп медегелде чугаалап турар. Чугаалажышкыннар болгаш найыралдың беседалары чоруп турда талалар болза, Совет Эвилелиниң болгаш Польша Улус Республиканың улустарының аразында акы-дуңма кады ажылдажылганы улам ыңай калбартырынга болгаш быжыглаарынга хамаарышкан чугула айтырыгларны, а ол ышкаш делегейниң амгы байдалының чугула айтырыгларын чугаалашкан. Чугаалашкан бүгү айтырыгларның талазы-биле үзел-бодалдарның чаңгыс эптиин сеткил ханышкын-биле талалар айыткан.

Польша Улус Республикага чоруп турганының үезинде төлээлер Варшавага, Катовицага болгаш Силезия районунуң чамдык хоорайларынга, Шецинге, Позаньга, Жешувке, Гданьскиге, Лодзьге, Люблинге болгаш Освенге чораан, үлетпүр бүдүрүлгелеринге чер ажылдыг бүдүрүлге кооперативтеринге, күражыл-агыйларга болгаш культураның албан черлеринге баргылаан. Совет партия-чазак төлээлери-биле кады ПКАП ТК-ның Бирги секретары Владислав Гомулка чуртка аян-чорук кылган.

Партия-чазак төлээлери политиктиг экономиктиг болгаш культурлуг амыдыралдың бүгү талаларынга Польшаның ажылчы чоннарының чедип алган улуг чедиишкиннери-биле таныжкан деп медегелде чугаалап турар. Хожудаңгай, аграрлыг чурт турганындан улусчу эрге-чагырганың чылдарының дургузунда Польша сайзыраңгай индустриалдыг-аграрлыг чурт болу берген.

Социалистиг тургузуушкунга ПУР-нуң бүгү чедиишкиннери Польшаның Каттышкан ажылчын партиязының шылгаттынган удуртулгазы-биле польша улустуң эрес-маадырлыг күш-ажылының ачызында, Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг лагерьниң өске-даа чурттарының деткимчези-биле болгаш акы-дуңма дузаламчызы-биле чедип алдынган.

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң болгаш Польша Улус Республиканың аразында найырал, кайы-кайызынга дузалажыр болгаш дайын соонда кады ажылдажылга дугайында 1945 чылдың апрель 21-деги Керээ ийи улустарның эң чугула чаалап алышкыннарының бирээзи болуп турар дээрзин Совет Эвилелиниң болгаш Польшаның төлээлери сеткил ханышкын-биле демдеглээн деп медегелде айтып турар. Ол Керээ ийи чурттарның ажылчы чоннарының үндезин эрге-ажыктарынга тааржып турар.

Ийи чурттарның улустарының аразында идея талазы-биле ханы ниитилешкек чорукка, пролетаржы интернационализмниң ленинчи принциптеринге үндезилеттинген найырал улам-на быжыгып болгаш хөгжүп турар. Ол чорук ССРЭ-ниң болгаш ПУР-нуң аразында политиктиг, экономиктиг болгаш культурлуг бүгү талаңың кады ажылдажылгазындан тодаргай илергейлеттинип турар. Улус ажыл-агыйының эң чугула адырларын хөгжүдерде болгаш хөй-хөй үлетпүр тудугларын тударда Совет Эвилели Польшага акы-дуңманың ак-сеткилдиг дузаламчызын көргүзүп келген болгаш көргүзүп турар.

Экономиктиг амыдыралдың хөгжүлдезиниң амгы үе-чадазында социалистиг чурттарның аразынга күш-ажылды шын болгаш ажыктыг кылдыр хуваары, ылаңгыя специализастаашкын болгаш кооперастаашкын кайгамчык улуг ужур-дузалыг деп ийи талалар санап тур. Улус ажыл-агыйының пландарын аайлаштырып таарыштырар, социалистиг чурттарның түс бүрүзүнүң бүдүрүлге аргаларын болгаш херегледерин кады өөренип көөр чорук болза национал экономиканы бүгү талалыг хөгжүдерин, социализм болгаш коммунизм тургузуушкунунуң херээнге кайы-кайызын деткижер болгаш дузалажыр чорукту хандырып турар күш-ажылдың улустар аразынга социалистиг хуваалдазын эртемниң сууруунга үндезилээш боттандырар арганы берип турар деп ийи талалар санап тур.

Совет-польша акы-дуңма найыралды бүгү хемчеглер-биле ханыладыры социалистиг лагерь чурттарының чаңгыс эвик болгаш сырый каттыжышкынын улам ыңай быжыглаарының херээнге улуг салыышкын болуп, тайбыңны болгаш улустар аразының айыыл чок чоруун быжыглаарынга идиг берип, аңгы-аңгы ниитилел системаларлыг чурттарның тайбың кожа-хелбээ турарының идеяларының тиилээринге чедирип турар.

Талалар болза, ийи улустарның марксизм-ленинизмниң болгаш пролетаржы интернационализмниң принциптеринге үндезилеттинген акы-дуңма найыралын моон соңгаар-даа быжыглаар, политиктиг, экономиктиг болгаш культурлуг кады ажылдажылганы база кайы-кайызынга дузалажыр чорукту бүгү хемчеглер-биле калбартыр, социалистиг лагерьниң бүгү чурттарының улам улуг сырый каттыжышкынын чедип алыр деп шиитпирлиг чоруун илергейлээн.

Совет Эвилелиниң болгаш Польша Улус Республиканың төлээлери дыка хөй айтырыгларны чүректиң ханызындан болгаш кайы-кайызын бүрүн билчириниң байдалынга чугаалашкан болгаш делегейниң амгы байдалының эң чугула бүгү айтырыгларының талазы-биле үзел-бодалдарының чаңгыс эптиин айыткан. Бүгү депшилгелиг кижи төрелгетенниң сеткилин хайныктырып турар кол айтырыг болза тайбыңны камгалаары болгаш быжыглаары болур дээрзин талалар база дагын бадыткаан.

Күш дөгээриниң кандыг-даа политиказы социализмниң күштериниң амгы үедеги хөгжүлдезиниң тергиидеп турар чорудулгазын саададып шыдаар шинек чок, национал-хосталгалыг шимчээшкинниң базып шыдаар шинек чок деп чүве хөй-ниитиниң калбак бөлүктеринге-даа, капиталистиг делегейниң янзы-бүрү политиктиг күштеринге-даа улам-на илдең болуп бар чыдар. Дайынның тыптып келирин ийи системаларның чүгле тайбың кожа-хелбээ догуннаары болгаш тайбың чарыжы болдурбайн барып болур. Социалистиг лагерьниң туруп турары болгаш ооң улам өзүп турар күчү-шыдалы күш дөгээшкининиң шиитпирлерин делегейге доннаштырарының бүгү оралдажышкыннарынга күчүлүг моондакты тургускан.

Соок дайындан эң улуг ажыктарны амдыгаа чедир ап келген агрессчи империалистиг бөлүктер болза харын күш дөгээриниң политиказы улам-на ханылап турар кризистиң үезинче кирипкен факт-биле эптежирин күзевейн турар. Олар болза хүшкүүрлүг чорукту кошкадырынга идиг берип болгу дег бүгү саналдардан карак кызыл былдап турар, ынчангаш делегей байдалын таарыштырар чорукка шаптыктаар болгаш ооң туржук ол байдалды чидиглендирер дээш бүгү-ле болдунгу дег базымнарны кылып турар.

Германияга хамаарышкан айтырыгларны көөрүнче төлээлер улуг кичээнгейни салган. Соңгаарлатпайн шиитпирлээри негеттинип турар эң-не чугула айтырыглар болза, Германия-биле тайбың керээзин чарары болгаш Барыын Берлинде эжелел ёзу-чурумун узуткаары болур деп талалар бир эп-сеткилдиг демдеглээн. Немец улус амдыгаа чедир тайбың керээзи чок болуп турары, а Барыын Берлинде эжелел ёзу-чурумунуң хевээр артып турары мырыңай таарымча чок болгаш шыдажыр арга чок чүүл болуп турар.

Тайбыңның херээнге өжээнниг күштерниң, ылаңгыя Европага политиктиг байдалды чидиглендирерин оралдажып турар ГФР-ниң чазааның ажыглап турары шак ындыг байдал тайбыңга улуг кыжанышкынны тургузуп турар. ГФР-ниң чазааның бундесверни ракеталыг болгаш атомнуг чепсек-биле чепсеглээринче угланган хемчеглери-биле холбаштыр Барыын Германияның дагын чепсегленишкинин онза айыылдыг шынарлыг бүдүштүг болуп бар чыдар.

Барыын-герман милитаризм күш дөгээр политиканың атлантика керээзинге өргаланып алгаш база улустар аразының харылзааларында улам ыңайгы дүшкүүрлүг чорукка кордал салып алгаш, кедизинде барып империалистиг шериг-экономиктиг эжелелди калбартыр дээш Барыын Европага тергиидекчи турушту чаалап алырын оралдажы бээрин чигзиниг чок.

Даштыкы херектер министрлериниң Женевада чөвүлел хуралында чогуур эки ажыл кылдынган деп Совет Эвилелиниң болгаш Польша Улус Республиканың төлээлери санап тур. Элээн хөй айтырыгларның талазы-биле талаларның туруш-бодалы чөвүлел хуралга эки илереттинген, бар чөрүлдээлер ылавылаттынган, талаларның бодалдарын чоокшуладырының оралдажышкыннары кылдынган. Ооң-биле кады Женева чөвүлел хуралынга барыын талакы күрүнелерниң туружунуң харазында Германия-биле тайбың керээзин чарар болгаш Барыын Берлинде байдалды чогумчудуп таарыштырар дугайында дугуржулгалар амдыгаа чедир чедип алдынмааның төлээлер сеткил харадаашкын-биле демдеглеп тур.

Амгы үениң кол-кол айтырыгларын шиитпирлээринге чазактар баштыңнарының чөвүлел хуралы чугула ужур-дузалыг болур ийик, ол чөвүлел хурал делегейниң амгы байдалының эң-не соңгаарлаттынмас айтырыгларының талазы-биле шиитпирни чугаалажыр болгаш хүлээп алыр ийик, ол чорук улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырынга чугаа чок идиг бээр ийик деп ийи талалар санап тур.

Герман айтырыгга болгаш Европаның айыыл чок чоруунга хамаарышкан айтырыгларны чугаалажырынга Польшаның болгаш Чехословакияның киржир онза эргелиин ийи талалар онзалап демдеглеп тур.

Боттуг байдалды өөренип көрбүшаан, Германия-биле тайбың керээзин чарар дээш демиселди Совет Эвилели биле ПУР мурнуку хевээр чайгылыш чок чорудар деп медегелде онзалап демдеглээн. Амгы байдалда тайбың керээзинге туруп турар ийи герман күрүнелер ат салган турар ужурлуг деп талалар санап турарын медегелде айыткан. Ынчаарга бир эвес Барыын чүктүң агрессчи бөлүктери ол үндезинге тайбың шиитпирлеп таарыштырылганы үзүптер болза, Совет Эвилели биле Польша Улус Республика Герман Демократтыг Республика-биле тайбың керээзинге ат салыштар, ынчангаш Европага тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту быжыглаарынга ёзулуг сонуургалдыг өске-даа күрүнелер база ГДР-биле тайбың керээзинге ат салган турарынга бүзүрелдиг.

Барыын Берлинде эжелелдиң ёзу-чурумунуң дугайында айтырыгның черле өйү келген шиитпирлээшкинин хостуг хоорайның магадылаттынган ёзу-чурумун Барыын Берлинге тыпсыры болур ийик деп чүвени демдеглевишаан, бир эвес Барыын Берлинде чогумча чок байдал ГДР-ниң болгаш социалистиг өске-даа чурттарның чаагай тура-соруунга чөрүштүр-ле, узуткаттынмаан туруп бээр болза, Барыын Берлинде чогумча чок байдалды чайладырынга бодунуң бот эргелериниң хемчээлдеринге ап чорудары эргежок чугула кылдыр Герман Демократтыг Республиканың көрген хемчеглеринге ССРЭ биле Польша деткимчени көргүзер.

ГДР-ниң болгаш ГФР-ниң аразынга халдашпас дугайында база атомнуг болгаш ракеталыг чепсектен ийи герман күрүнелер ойталаар дугайында ГДР-ниң саналын бүрүн деткивишаан, Совет Эвилелиниң болгаш Польшаның чазактары Одер болгаш Нейссе—Лужицк таварты кызыгаар—Польшаның болгаш Германияның аразында дүрүм ёзугаар, чөптүг болгаш бузулбас карачаңгыс кызыгаар ол деп чүвени база дагын бадыткаан.

ССРЭ-ниң болгаш ПУР-нуң чазактары Варшава керээзиниң болгаш Соңгу атлантика керээзиниң киржикчилери чурттарның аразынга халдашпас дугайында керээни чарар дугайында саналды деткип турарын олар медегелде айыткан болгаш ядролуг база ракеталыг чепсектен хостуг зонаны Европаның тал ортузунга тургузар дугайында Польша Улус Республиканың чазааның саналдарын боттарының деткип турарының дугайын медеглеп турар.

Амгы үеде Балтий болгаш Скандинав районнарының улустары Балтий далайга аңгы-аңгы социал системаларлыг күрүнелерниң тайбың кожа-хелбээ турарының зоназын тургузарынга күжениишкиннерни кылыр төлээде, таарымчалыг байдалдар туруп турар деп медегелде чугаалап турар.

Совет Эвилели болгаш Польша Улус Республика Балкан чартык ортулукка атом чок зонаны тургузар дугайында саналды бүрүн деткип турар.

Колонияализмниң бүгү хевирлеринге удур, боттарының чурттарының хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш маадырлыг демиселди чорудуп турар бүгү-ле колонияларның болгаш чартык колонияларның улустарынга изиг ынакшыл болгаш деткимче медегелде илергейлеттинип турар болгаш Тайваньны база эрик кавызының ортулуктарын хаара тудуп турар бодунуң бүгү черлерин хостаарынга болгаш каттыштырарынга улуг кыдат улустуң чөптүг болгаш бот эргезин бүрүн деткип турар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының болгаш Польшаның Каттышкан ажылчын партиязының удуртур ажылдакчылары боттарының партияларының ажылының дугайында информацияны солушкан, партияларның харылзаа байдалдарының айтырыгларын, а ол ышкаш делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң чугула айтырыгларын чугаалашкан деп медегелде чугаалап турар. Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның 1957 чылдың ноябрьда Москвага хүлээп алган Декларациязының түңнелдериниң шынныын амыдырал бүрүн бадыткаан деп медегелде онзалап демдеглээн.

Амгы үе-чадада коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкинге кол айыыл болуп турар ревизионизмге удур, а ол ышкаш массалардан хооруллурарынче аппар чыдар догматизмге болгаш аңгыланыкчы чорукка удур моон соңгаар-даа эптеш чок демиселди чорударын ийи партиялар боттарының ыдыктыг хүлээлгези кылдыр санап тур деп медегелде чугаалаан.

СЭКП-ниң болгаш ПКАП-тың аразынга харылзааларны улам ыңай быжыглаар болгаш холбааларны күштелдирер талазы-биле тодаргай хемчеглерни чугаалажышкыннар үезинде база чугаалажып көрген болгаш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының база Польшаның Каттышкан ажылчын партиязының аразынга найыралдыг харылзааларны база акы-дуңма кады ажылдажылганы улам ыңай ханыладыр болгаш калбартыр деп шиитпирлиг чорук база илергейлеттинген деп медегелде демдеглээн.

Ийи чурттарның акы-дуңма найыралының болгаш кады ажылдажылгазының чырыткыланчак көргүзүү болуп, Совет Эвилелиниң партия-чазак төлээлериниң Польша Улус Республикага найыралдың харыы аян-чоруун кылып чорааны совет болгаш польша улустарның аразында, бүгү социалистиг лагерьниң улустарының аразында найыралды база кады ажылдажылганы улам ыңай хөгжүдеринге болгаш калбартырынга идиг берип, бүгү делегейде тайбыңны быжыглаарының херээнге бараан болур.

ПАРТИЯНЫҢ КЫЙГЫРЫЫ-БИЛЕ

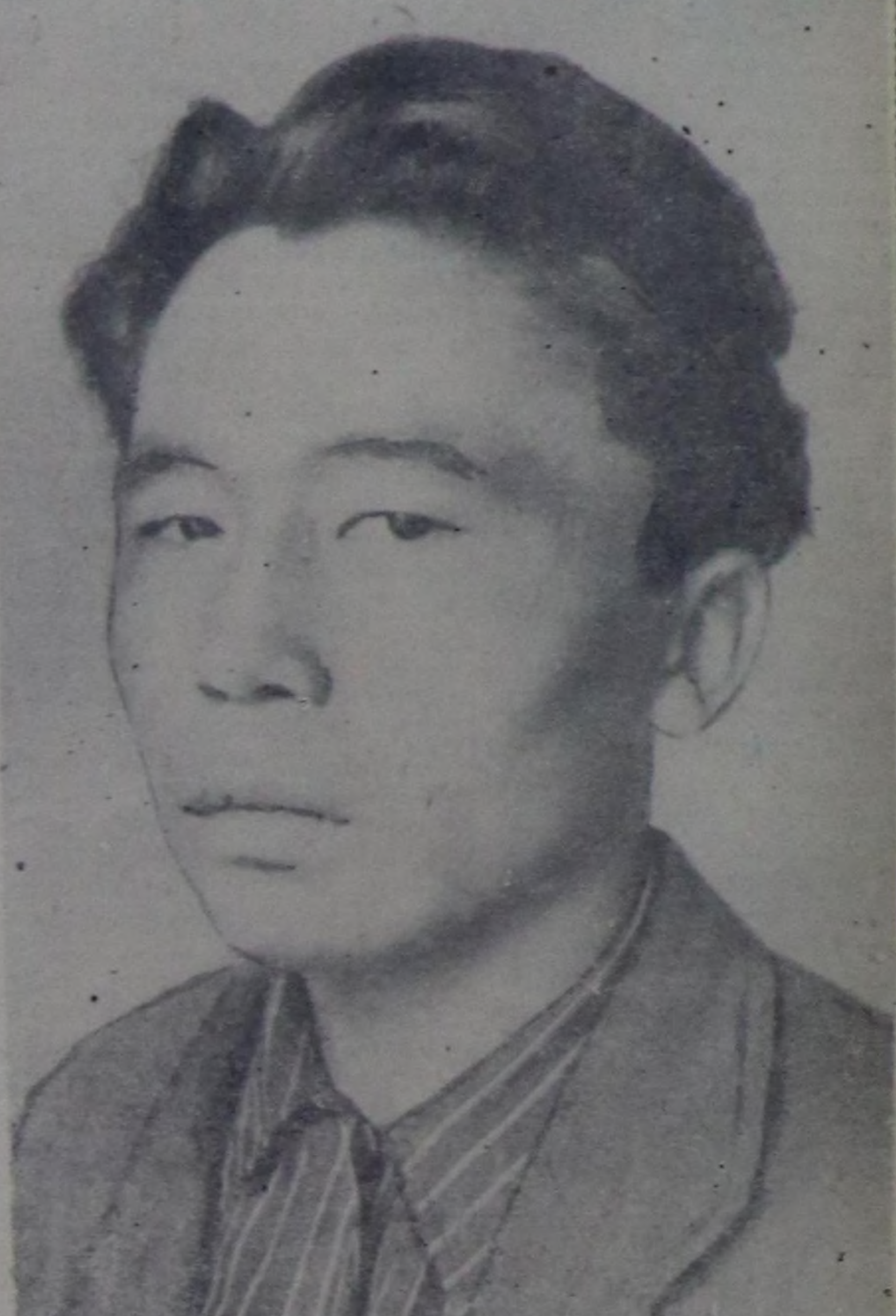

Дөрт чыл бурунгаар Улуг-Хем районнуң Хендерге 7 чыл школазын доозуп алгаш, Кызылдың кедээ ажыл-агый техникумунга өөренип кирдим. Бо чылын техникумнуң зоотехника салбырын доозуп үнер мен. Амыдыралче орук ажыттынган. Ам боттуг шыдаар шаа-биле ажылдаары арткан.

Чөөн чүкте Комсомольск хоорайны, Магнитогорскиниң комбинадын, Мурнуу Сибирьниң демир оруун тудуп тургузарын партияның кыйгырыы-биле комсомолчулар, аныяктар күүсеткеннер. Кур болгаш куруккан черлерни шиңгээдип алырынга, ол ышкаш база чаа-чаа улуг тудугларны, шахталарны, электростанцияларны тудуп тургузарынга база-ла миллион-миллион аныяк оолдар, кыстар эрес-маадырлыг киржип турар. Бистиң областа Хову-Аксының «Тывакобальт» комбинадының тудуушкунунда, колхозтарның мал фермаларында партияның кыйгырыын ёзугаар комсомолдуң орук бижик-биле хөй-хөй комсомолчулар ажылдап турар.

Чоокта чаа Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары Вышневолоцкиниң пөстер бүдүрер комбинадының бригадири Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Валентина Гаганованың эгелелин изии-биле деткээн болгай. Ол эгелекчи чорукту бистиң областа база-ла изии-биле деткип турар.

Областың колхозтарында ажылдап турар кадарчыларның хөй кезии кырганнар болуп турар. Аңаа билиглиг, аныяк кадарчылар болгаш хову, мал бригадирлери чугула хереглеттинип турар. Мал ажылының талазы-биле түскай эртемниг оолдар, кыстар кадарчылап ажылдап болбас бе ынчаш?

Черле болур! Амгы үеде бистиң амыдыралче кирер баштайгы оруувусту моон эгелээр деп бодап турар мен.

Ынчангаш мен Кызылдың кедээ агыл-агый техникумун дооскан дипломумну алгаш, ыраккы Өвүр районнуң колхозтарының бирээзинге барып, нарын дүктүг хойлар өстүрүп, малчын бөлүп ажылдаар боор шиитпирлеп алган мен. Мал ажылынга практиканы алгаш, ооң соонда чурттуң кедээ ажыл-агый институттарының бирээзин доозуп болур.

Бо чугула айтырыгның талазы-биле мээң кады доозар эжим Моңгуш Опала база-ла шын шиитпирни үндүрүп алган. Ол Улуг-Хем районнуң «ҮТКА 25 чылы» совхозтуң сүт-бараан фермазынга барып ажылдаар деп шиитпирлеп алган.

Техникумнарны, ортумак өөредилге черлерин доозуп турарлар болгаш өске-даа аныяктар бистиң үлегеривисти эдерер боор деп бүзүрелдиг бис.

Ол болза СЭКП-ниң XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырып, чеди чылдың улуг планын хуусаа бетинде күүседиринге бодувустуң үлүүвүстү киргенивис ол болур.

Н. БАЛЧЫЙ-ООЛ,
кедээ ажыл-агый техникумунуң доозукчузу.

СЭКП обкомунуң бюрозунда болгаш облкүүскомда

Областың колхозтарында болгаш совхозтарында мал чемнериниң белеткелиниң чоруп турарының дугайында

Партия обкомунуң бюрозу болгаш область Совединиң күүскому областа мал чемнериниң белеткелиниң чоруп турарының дугайын чугаалажып көргеш, мал чемнерин белеткээр дугайында СЭКП обкомунуң бюрозунуң болгаш облкүүскомнуң 1959 чылдың июнь 9-та үндүрген доктаалы дендии багай күүсеттинип турарын, колхозтарда болгаш совхозтарда мал чемнери белеткээриниң темпизи шыдажыр арга чок кудулу болуп турарын, мал чемнери белеткээриниң планын күүседир талазы-биле күжениишкинниг байдал тургустунмааның демдеглээн. Ооң уржуу-биле июль 20-ге чедир бөдүүн чемнерни планга удур чүгле 8,4 хуу база силосту эртен чылдың ол үезинге бодаарга бир муң тонна эвээшти белеткээн. Улуг-Хем, Бии-Хем, Тес-Хем районнарның колхозтары, «Барлык» совхоз мал чемнериниң белеткелинче барык-ла эгелеп кирбээн, ында планга удур чүгле 2—5 хуу сиген сарааттаттынган.

Бай-Тайга, Өвүр, Таңды районнарның кедээ ажыл-агый артельдери, ол ышкаш совхозтар силос салыышкынынче амга чедир эгелеп кирбээн. Ол болза, областың кедээ ажыл-агый эргелелиниң, Тес-Хем, Улуг-Хем, Бии-Хем болгаш өске-даа чамдык районнарның удуртукчуларының мал чемнери белеткээриниң ужур-дузазын чедир үнелевейн, ажыл-агый, политика талазы-биле бо чугула кампаниязы ала-чаягаарлаашкынче киргениниң түңнели болур.

Тес-Хем, Сүт-Хөл, өске-даа чамдык районнар болгаш ажыл-агыйлар сиген, силос ажаап алыр техниканың 50 хуу хирезин аңаа тургузар чорукту болдуруп, сарааттап салыкчыларын, бөлдүрүкчү-пресстерни болгаш өске-даа машиналарны ажыглавайн, кедээде күш-ажыл кылып шыдаар чонну сиген кезилдезинче дендии эвээш киирип турар. Мал чемнери белеткээр бригадаларда күш-ажылдың организациязы куду, өй-тавында культура-амыдырал байдалдары амга чедир тургустунмаан, социалистиг чарыш калбарбаан, сиген кезер бригадаларда болгаш турлагларда масса-политиктиг ажыл кошкак тургустунган.

СЭКП обкомунуң бюрозунуң болгаш область Совединиң күүскомунуң **доктааткан болза:**

1. Мал чемнериниң белеткелиниң талазы-биле байдалды колхоз,
совхоз бүрүзүнге доп-дораан көөр
болгаш сиген ажаар бүгү техник
ның ийи ээлчеглиг ажылын хандыр
рарын, четпейн турар машинала
ны, дериглерни болгаш чепсек-х
рекселди тыптынып алырын, сиге
ни хол-биле кезерин калбаа-би
ажыглаарын СЭКП райкомнарын
болгаш райкүүскомнарга даасқан.
2. Күш-ажылы кылып шыда
колхозчуларның болгаш совхозт
ажылчыннарының 70 хуудан эвэ
эвезин мал чемнери белеткээр т
лазы-биле ажылга киириштирер
мал чемнери белеткээр талазы-би
бригадаларга, звеноларга күш-ажы
ды организастаарын, амыдыра
чуртталга байдалын, культурлу
болгаш медицина хандырылгазы
база политик-массалыг ажыл
үндезини-биле экижидерин; ма
чемнери белеткээриниң планы
сентябрь 1-ге чедир күүседир
болгаш ажыл-агый бүрүзүнге ма
чемнериниң 1,5—2 чыл курлав
рын тургузары дээш ажыл-агы
лар, бригадалар, түс-түс ажылда
чылар аразынга социалистиг ч
рышты калбартырын СЭКП райко
нарындан болгаш райкүүскомна
дан, ажыл-агыйларның удуртукч
ларындан СЭКП обкомунуң бюро
болгаш облкүүском негээн.

Пландан ажыр

САМАГАЛДАЙ. **(Телефон-биле).** Тес-Хем районнуң колхозтары бо чылын күрүнеге 111 муң тонна дүктү дужаар планны 116 тонна 246 килограмм кылдыр ажыр күүсеткен. Ооң иштинде «Ак-Эрик» колхоз 33 тонна 631 килограммны, «Чодураа» колхоз 34 тонна 54 килограммны дужаап, пландарын 111—112 хуу күүсеткилээн.

Районнуң колхозтары болгаш ху
ажыл-агыйлары ниитизи-биле 11
тонна 900 килограмм дүк дужаар
119 тонна 34 килограмм кылд
база-ла ажыр күүсеткен.

Колхозчуларның ногааларының үнүжү эки

Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг колхозунуң баштаар чери колхозчуларның бажыңнарының чанында огород шөлчүгештерин чазын тарырынга болгаш кажаалаарынга боттуг дузаны көргүскен турган.

Артельдиң бүрүн херекселдерлиг ажыл аъттарының, автомашиналарының, тракторнуң күжү-биле колхозчуларның 80 ажыг хуузу бажыңчанының огород шөлчүгештерин эрткен чазын бүрүн тарып, шуптузун кажаалап алган турганнар. Ам ында огурецтерниң, помидорларның, картофельдиң, согунаның, кулчаның болгаш өске-даа ногааларның үнүжү чаагай. Суурнуң кудумчулары
да бичии бугажыгаштарны дамчы
тыр аккан суг-биле ногаалар, та
мал ыяштар хүн бүрүде суггарт
ныл турар ужурунда, үнүштерн
өзүлдези кажангызындан-даа э
болуп турар.

ЧАСКЫ КЫРГЫЛДАНЫҢ ТҮҢНЕЛИ

Шээр малдың бо чылгы кыргылдазын организастыг чоруткаш, бир хойдан ортумак дүк кыргылдазын 2,2 кг чедирер хүлээлгени Чөөн-Хемчик районнуң ажыл-ишчилери алган турган. Ажыл-ишчилер, ылаңгыя малчыннар алган хүлээлгени күүседири-биле хойнуң часкы кыргылдазын багай эвес чоруткан.

Хой кыргылдазы районга июнь 8-тен июль 5-ке чедир чоруттунган. Бо үениң дургузунда районга ниитизи-биле 53.655 баш, азы план ёзугаар көргенинден 1851 баш хөй хой кыргыттынган. Ынчангаш часкы кыргылда-биле 73 тонна 993 кг дүк, ортумаа-биле бир хойдан 1 кг 386 грамм дүк алдынган. Хойларны бүрүн кыргыырын «Искра», «Коммунизмче орук», Сталин аттыг, Ленин аттыг колхозтар чогуур үезинде чоруткан. Нарын дүктүг хойларны кыргыыры июнь 25-тен июль 5-ке чедир чоруттунган.

Бирги кыргылда-биле хой бүрүзүнден хөй дүк алган малчыннар районда он-ону-биле илерээн. Чижээ, «Коммунизмче орук» колхозта хойжулар Д. Седен, Кончук олар кадарган хоюнуң баш бүрүзүнден 3,2—3,9 кг, «Октябрь 30 чылы» колхозта М. Сандык ирт бүрүзүнден 3,4 кг, «Большевик» көдээ ажыл-агый артелиниң хойжулары Ондар-оол, Сарыг-оол, «Искраның» О. Шаавии, «Октябрь 30 чылы» колхозтуң Лопсанчал, Эдер-оол олар коданнарында хойларының баш санындан 2,5—2,7 кг дүктү алганнар.

Колхоз бүрүзүнүң алган дүгүн оларның ниити хоюнуң баш бүрүзүнге онааштыр санаарга мындыг: «Октябрь 30 чылы» —1,629 кг, Сталин аттыг—1,641 кг, «Большевик»—1,704 кг, «Коммунизмче орук»—1,4 кг, «Кызыл тараачын»—1.291 кг, «Искра»—1,259 кг, Ленин аттыг—1,198 кг, «Хорум-Даг»—1,07 кг болуп турар. Моон алгаш көөрге, районнуң кайы-даа колхозтарынга хойнуң бирги кыргылдазы куду деңнелге чоруттунганы илдең. Кайы-даа колхозтарга кыргылданың эки дериттинген пункттары чок болганындан дүкке улуг чидириглер болдунган. Ылаңгыя Сталин аттыг, «Большевик», «Хорум-Даг», «Октябрь 30 чылы» болгаш өске-даа колхозтар хойну коданнар аайы-биле черге кыргып, чамдык кодан хойларның дүгүн четче кыргывайн турган. Чижээ, «Хорум-Даг» колхозтуң хою багай дериттинген пунктуга кыргыттынып турганы-биле дүкке хөй чидириг болдунган. Чамдык колхозтар кыргыза чогуур хойларын июль 15-ке чедир четче кыргываан. Чижээ, «Октябрь 30 чылы» колхозтан 1696 баш. «Большевик» колхозтан 662 баш хой ам-даа кыргыттынмаан.

Моон-биле чергелештир өшкү чөөгү база-ла үнелиг чиг-эт турбуже Сталин аттыг, «Искра» колхозтардан өске колхозтар өшкү кыргылдазын чугулалавааннар. Июль 15-те байдал-биле алырга, районга 12300 ажыг баш өшкүнү кыргыыр турган, а херек кырында 8.500 өшкү кыргыттынып, оон ниитизи-биле 2 тонна 200 ажыг кг, бир баштан-на 0,249 кг чөөк алдынган. 3.800 ажыг баш өшкү кыргылдага кирбээн ийикпе, бир тонна ажыг чөөк чедир алдынмаан. «Октябрь 30 чылы» колхозтуң 1049 баш, «Коммунизмче орук», «Кызыл тараачын», Ленин аттыг, «Большевик» болгаш «Хорум-Даг» колхозтарның 433—653 баш чедир өшкүлериниң чөөгү кыргыттынмаан чорук ол колхозтарның удуртукчулары эштер Самдаң, Настык-Доржу, Ойдупаа, Дүдераа, О. Төгүс болгаш «Большевик» колхозтуң даргазы турган Т. Дөгүс чөөктүң улуг ужур-дузалыын херекке албазы-биле тайылбырлаттынар.

Чуртка эң эки, хөй дүктүг, чөөктүг бээр дээш шээр малдың күскү кыргылдазын организастыг чорударда часкы кыргылда үезинде турган четпестерни болдурбазы чугула.

М. СЕВЕН.

Ортумаа-биле 2,45 кг дүк

Бистиң чуртувустуң чеди чыл планының баштайгы чылы—1959 чылда малдан алыр продуктуну улам-на көвүдедир дээш социалистиг чарышка алган хүлээлгелерин Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң малчыннары чединишкинниг боттандырып турарлар.

Колхоз бо чылын 45,5 тонна дүктү күрүнеге садар тургаш часкы кыргылдада 42,0 тоннаны киирген. Күрүнеге садар дүк планындан артык 3,0 тонна дүктү дужаары-биле белеткеп турар. Часкы кыргылдада колхозка хой бүрүзүнден ортумаа-биле 2,45 кг, өшкүден 520 грамм дүк алдынган.

Артельдиң мурнакчы хойжулары Т. Дамбажык бир хойдан-на 2,75 кг, К. Доржукай—2,23 кг, экижиткен укзааның хойларын кадарып турар хойжулар М. Комбуй-оол хой бүрүзүнден ортумаа-биле 5,75 кг Д. Дамба—4,81 кг дүк кыргып алганнар. Бо малчыннар ышкаш, бир баш хойдан хөй дүк алган хойжулар артельде хөй.

Зоотехник М. Лайзаага удуртурган малчыннар бо чайын 22200 баш шээр малды чуггаш, эки оът-сигенниг сериин чайлагларже чоруткан. Чайлагларда малдың күш деңгилдези эки, хорамча чок болуп турар.

Н. ДАМДЫҢ.

Малчыннарга концерт

Улуг-Хем районнуң Культура бажыңының уран-чүүл бөлгүмүнүң киржикчилери Хендергеде чайлагларда малчыннарга концерт көргүзүп чорааннар. Олар СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң Кыйгырыгларын 4 кезек черге 692 малчыннарга таныштырган болгаш концерти ндүргеннер.

Уран чүүл бөлгүмүнүң киржикчилеринден Урангай «Декей-оо» деп ырны, М. Шалык «Барыын кызыгаарда» деп моол ырны, Р. Чүльдүм «Кайда сен» деп ырны орус дыл кырынга эки күүседип, көрүкчүлерниң макталын алганнар.

Ч. ДОНГАК.

„Алдан-Маадыр“ колхозта

Чаа чуртталга бажыңнары

Сүт-Хөлде «Алдан-Маадыр» колхозтуң тудугжулары бо чылдың эгезинден бээр чуртталганың 15 чаа бажыңнарын туткаш, ажыглалга кииргеннер. Ам 7 бажыңнарның тудуун кыска хуусаада дооскаш, ажыглалга киирер дээш социалистиг чарыш тудугжуларның ортузунда калбарган. Ол ышкаш 80 баш хаваннар кирер үш өрээлдиг чаа кажааның тудуу база дүрген темпилиг чоруп турар.

Гараж тудуу доозулган

Тудугжу эш Серен-Ламаның удурткан звенозунуң кежигүннери 6 автомашиналар кирер чаа гаражтың тудуун колдуунда доосканнар. Ам гаражтың соңгаларын, хаалгазын кылып доосказ сөөлүнде ол ажыглалга удавас кирер. Автомашиналарга чаа гаражты туткан чорук техниканы камналгалыг болгаш бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаарынга улуг ужур-дузалыг болур.

Дуржулгалыг ажыл-ишчи

Артельдиң хоочун кежигүнү эш Дарбаган хлеб быжырар ажылга ам ийи чылдарның дургузунда ажылдап турар. Ооң быжырган хлевиниң шынары бедик. Колхозчу ажыл-ишчилерни эки шынарлыг хлеб-биле хандырар дээш эш Дарбаган чүткүлдүг ажылдап турар.

О. БОРАШ.

Тудуг материалының бүдүрүлгези

Бай-Тайга районда Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң баштаар чери тудугга тууйбунуң улуг ужур-дузалыын барымдаалааш, тууйбу бүдүрүлгезин бо чылын эки организастаан. Тууйбу бүдүрүлгезинде 50 ажыг кижи ажылдап турар. Олар бо чылын 200 муң кезек тууйбуну бүдүрер планныг. Тууйбу бүдүрериниң планы ам 50 хуу күүсеттинген.

Тууйбу бүдүрер планны Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 42 чыл оюнуң байырлалынга чедир күүседир дээш чарыш калбарган. Социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда эштер Күске, Анай, Куускаал, Сыргыыжак олар чоруп, хүнде нормаларын 175 хуудан өрү күүседип турарлар.

Х. КАРА-ООЛ.

* * *

Сүт-Хөл районнуң «Алдан-Маадыр» колхозта саман бүдүрер звенонуң кежигүннери июль 10-га чедир 30 муң кезек саманны бүдүрген болгаш саман бүдүрер ажылды үргүлчүлеп, чаа тудугларны чиик өртектиг тудуг материалы-биле хандырар дээш чүткүлдүг ажылдап турар.

М. ДАРЖАЙ.

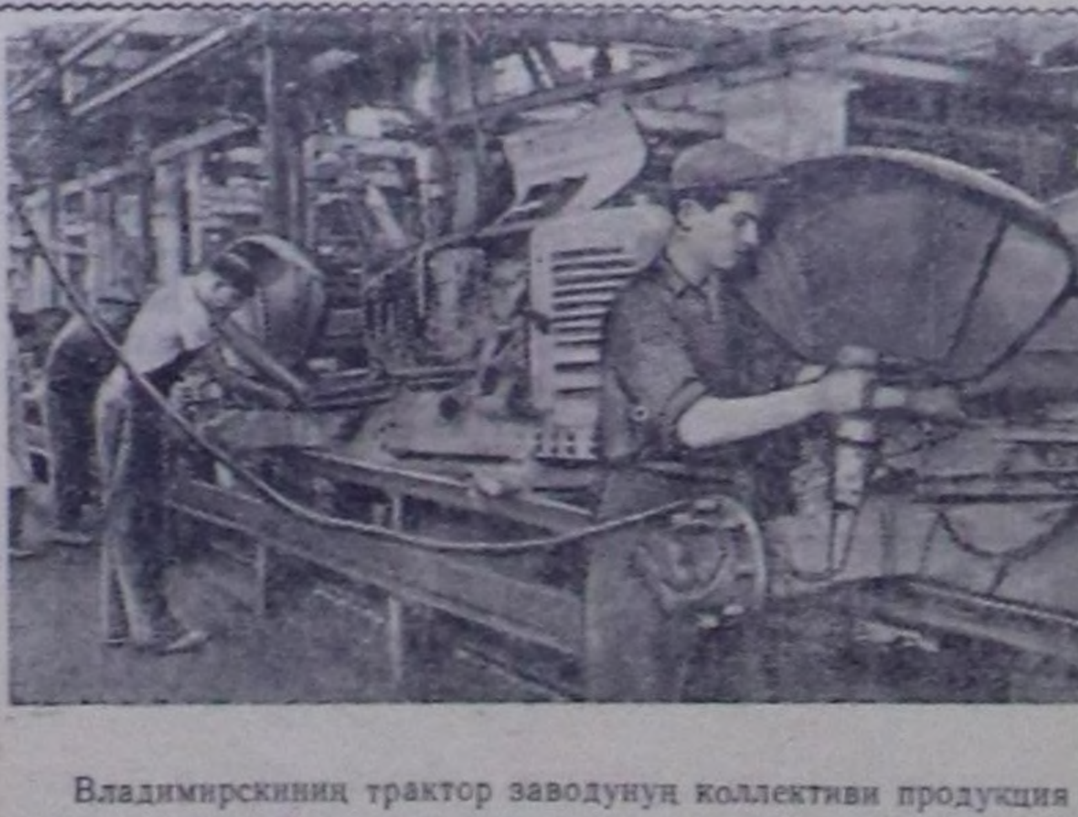

Владимирскиниң трактор заводунуң коллективи продукция бүдүрүп үндүрериниң чартык чыл планын ажыр күүсеткен. Заводту чаартып кылырынга эвээш капитал салыышкынның кылып турганы, 1958 чылга бодаарга, эгелээн чеди чылда шимчедикчилер бүдүрерин чеди катап, тракторлар бүдүрерин 25 хуу өстүрерин чедип алыр деп социалистиг хүлээлгелерни трактор тудугжулары алганнар.

Чурукта: чыып эптээр салбырда. «Владимирец»—деп тракторну чыып эптээриниң кол шууштурулга чери. Бетии чарында—эң эки бүдүрүлгечилерниң бирээзи комсомолчу Виктор Новиков. Бир ээлчегде ийи норманы ол күүседип турар. СЭТА-ның фотохрониказы.

Колхозтуң ажыл-агыйының чединишкиннерин быжыглаар

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артели организастаттынганындан бээр он чыл эрткен. Бо аразында ниитиниң ажыл-агыйы организас талазы-биле элээн быжыккан, колхозчуларның материалдыг амыдыралы болгаш культурлуг деңнели көдүрүлген. 1959 чылдың бирги чартыында ниитиниң чүзүн-чүзүн малдарының баш санын өстүрериниң планы күүсеттинген.

Күрүнеге дүк садарының планын 103 хуу күүсеткен, ол болза 40 тонна дүк. Эрткен чылга деңнээрге, хой бүрүзүнден дүк кыргылдазы бо чылын немешкен, сүт саалдазы база элээн көвүдээн. Бирги ферманың саанчызы Ч. Бээней эрткен чылдың бирги чартыынга деңнээрге, бо чартык чылда бодунуң саап турар инектеринден 1118 кг хөй сүттү алган.

Колхозчу малчыннар ниитиниң чүзүн-чүзүн малдарын чайлагларда одарладып семиртип турар, малдың деңгилдези эки. Семиртилгени улам-на эки организастаарга, малдың продуктулуу-даа, ооң орулгазы-даа көвүдээр. Колхозчулар 9 кижи күрүнеге садар 2600 ирттерни, 200 шарыны Чеди-Хөлдүң мал баазазынга дужаары-биле сүрбүшаан, орук дургаар семиртип чоруткан турган.

1959 чылдың бирги чартыында колхоз күрүнеге эът садарының планын 180 хуу күүседипкен, ол дээрге, 190 тонна эът-тир. Артель бо чылын чүгле бодунуң техниказы-биле часкы тарылганың планын ажыр күүседип алган.

Тудуг бригадазы чыл дургузунда 25 чурттаалга бажыңнарын тудар планныг, ам 14 бажыңны туткаш, ажыглалда киирген, 20 бажыңнарны крышалаан, 10 бажыңның кладовкаларын кылган, бажыңнар чанында 300 метр хире черни херимнээн, 6 кажааны, 160 уруглар өөренир чаа школаны, септелге мастерскаязын ам кылып турар. Тудугжулар Шуурмакта пилораманы тургузуп турар, 20 муң тууйбуну, 10 тонна чугайны белеткээн. Суурда 400 ажыг ыяш тарыттынган, чаагайжыдылга талазы-биле өске-даа хемчеглер алдынып турар.

Эш Далайның удурткан мурнакчы тудуг звенозу пландан дашкаар столовая бажыңын, база бир чурттаалга бажыңын туткаш, ажыглалда киирген. Звено 50 уруглар турар ясли бажыңын тудуп эгелээн. Тудугжулар бажың куру ыяштарны баш бурунгаар чонуп белеткеп алганнар. Звенода тудугжу Ч. Бүнзегеш бодунга онаашкан ажылының нормазын хүн бүрүде 150, А. Күнгаа — 130, Далай — 120 хуу күүседип келген.

Колхозта мал чемнерин белеткээриниң ажылы чоруп турза-даа, чогуур деңнелинге четпээн. Бригадалар тургустунган, кижилер, техника, чепсек-херекселдер болгаш тырттар күштер-биле хандыртынган, ынчангаш сиген кезилдезин, силос салыышкынның айыткан хуусаазында доозуп болурунуң бүгү аргалары бар. Ам хамык ужур мал чемнерин белеткеп турар колхозчуларның кижи бүрүзүнүң күш-ажылының бүдүрүкчүлүүн улам-на бедидеринде болгаш ажылды эки организастаарында. Сиген шөлдеринде колхозчулар мал чемнерин белеткээриниң темпизин дүргедедиринче бүгү техниканы, чепсек-херекселдерни, тырттар күштерни чөп ажыглаары шыңгыы негеттинип турар. Ам удавас дүжүт ажаап алыышкыны база эгелээр. Чеди чылдың баштайгы чылының чаагай дүжүдүн чидириг чокка, дүрген ажаап алырының бүгү-ле белеткелдерин дарый доозары хүннүң айтырыы кылдыр шыңгыы тургустунган. Колхозчулар чеди чылдың планын хуусаа бетинде чединишкинниг күүседир дээш демисежип турарлар.

С. СЫРАТ-ООЛ.

Данияның, Швецияның болгаш Норвегияның чазактарынга Совет чазактың сагындырыг бижиктери

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевтуң Данияга, Швецияга болгаш Норвегияга баар дээнин элээн таарымчалыг үеге чедир соңгаарладыры эргежок чугула деп Совет чазак шиитпир үндүрген.

Ол шиитпирниң дугайын Данияның, Швецияның болгаш Норвегияның Москвада элчин черлеринге Совет чазактың июль 19-та дамчыдып берген сагындырыг бижиктеринде дыңнадып турар.

Н. С. Хрущевтуң баар деп турганы-биле холбаштыр Данияда, Швецияда болгаш Норвегияда элээн хөй организацияларның болгаш парлалга органнарының ССРЭ-ге хамаарыштыр өжээннешкек ажыл-чорудулгазының идепкейжип турарының барымдааларын сагындырыг бижиктерде айыткылаан. Күрүне талазы-биле ындыг аян-чорукка таарымча чок байдал Данияда, Швецияда болгаш Норвегияда сагыштыы-биле тургустунуп турарының дугайын ол фактылар херечилеп турар.

Ол чурттарда ындыг байдалдар тургустунган турда ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оларга баары өй-шаанда эвес болур болгаш ол аян-чорукту Совет Эвилелиниң база Скандинав чурттарының аразында харылзаа байдалдарга каража чок кылдыр, харын-даа херекке ажыктыг кылдыр соңгаарладып болур ийик деп түңнелди Совет чазак кылган.

Келир үеде, чыл эрткен соонда ийикпе, Скандинав чурттарынга ындыг аян-чорукка эки байдалдар тыптып кээп болур болгаш ынчан ол айтырыгже дагын ээп болур ийик деп Совет чазак идегеп турар.

* * *

Совет чазактың сагындырыг бижиин июль 20-де Финляндияның Москвада элчин черинге база дамчыдып берген. Скандинав чурттарынче Н. С. Хрущевтуң баарын соңгаарладыр ужур таварышкының холбаштыр Совет чазак амгы үеде Финляндияның чазааның чалаашкынын база ажыглап шыдавазында айтып турар. Н. С. Хрущев Скандинав чурттарынга бодунуң чорааның соон дарый Финляндияга баар кылдыр чалаттырган турганын мурнунда-ла дыңнаткан болгай.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының болгаш АКШ-тың эртемнериниң Национал академиязының аразынга эртемденнер солчурунуң планының дугайында дугуржулгага ат салганы

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң болгаш Американың Каттышкан Штаттарының аразынга культураның, техниканың болгаш өөредилгениң талазы-биле солчуушкуннар дугайында 1958 чылдың январь 27-деги Дугуржулгада көрдүнгенин ёзугаар эртемденнер солчурунуң планының дугайында ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының болгаш АКШ-тың эртемнериниң Национал академиязының төлээлериниң аразынга Москвага чугаалажыышкыннар болган. Чугаалажыышкыннар найыралдың ёзузунга база ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың аразында эртем харылзааларын хөгжүдериниң чугулазын кайы-кайызы билчириниң ёзузунга эртип, аңаа үндезилээш, төлээлер болза, ийи академияларның аразынга 1959—1960 чылдарда эртемденнер солчурунуң планының дугайында Дугуржулганың төлевилелин ажылдап кылган. 1959—1960 чылдарда эртемденнер солчурунуң планының дугайында Дугуржулгага ат салган. Янзы-бүрү тускай эртемнерниң эртемденнерин кыска болгаш үр хуусааларда калбаа-биле солчуруп ында көрүп турар.

ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының болгаш АКШ-тың эртемнериниң Национал академиязының аразынга эртемденнер солчурунуң планының дугайында дугуржулга кайы-кайызынга долу ажыктыг болурунуң принцивинге үндезиленип турар. Ол дугуржулга болза ССРЭ-де чоруттунуп турар эртем шинчилелдеринге америк эртемденнерниң, а америк эртемге — совет эртемденнерниң улуг сонуургалдыын көргүзүп турар. Ол дугуржулганы күүседири эртем ажылының дуржулгазын, эртемниң кайы-кайызынга ажыктыг информациязын солчурунга, совет болгаш америк эртемденнерниң аразынга эртем харылзааларын калбартырынга чугула ужур-дузалыг болур.

Малчыннар ортузунга садыгны үлегерлиг организастаар

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының ээлчег чок XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга чединишкинниг боттандырар дээш чүткүлдүг ажылдап турар малчыннарның ортузунга садыгны дээре организаставышаан, областың хереглел кооперациязының ажылдакчылары бо чылдың баштайгы чартыында бараан саарылгазының планын 101 хуу күүсеткеннер, эрткен чылдың баштайгы чартыынга деңнээрге 24 миллион рубльдиң бараанарын хөй кылдыр садыглаан.

Колхозтарның болгаш совхозтарның малчыннарының амыдырал-чуртталгазының экижээни-биле холбаштыр оларның бараан садып алыр аргазы бедээн. Үлетпүр болгаш аъш-чем бараанарынга малчыннарның хереглелин үлегерлиг хандырар дээш чүткүлдүг ажылдап турар садыгжылар областа эвээш эвес. Чижээ, Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелинде магазин эргелекчизи эш Октан-оол малчыннар ортузунга садыгны дээре организастаан. Чүгле июнь айда безин ол малчыннарга 25 катап бараанарны аппарып садыглаан. Ол-ла районнуң «Искра» колхозунда магазин эргелекчизи эш Донгак мал фермаларынга июньда 20 катап үнүүшкүннүг садыгны кылып, 48 муң рубльдиң бараанарын садыглаан.

Малчыннар ортузунга садыгны дээре организастаарынга автолавкалар улуг рольду ойнап турар. Мөңгүн-Тайга сельпозу малчыннар ортузунга садыгны дээре организастаарынче кичээнгейни күштелдирген. Мөген-Бүрен бажыңга, Каргыга, Шегетейге турум садыгларны организастаан. Малчыннарның хереглелдерин хандырар чугула сорулганы чамдык районнарда четпес күүседип турарын демдеглээр херек.

Малчыннар ортузунга садыгны Сүт-Хөл райпозу четпес организастаан. Бараан саарылгазының планын ол райпо ай бүрүзүнде күүсетпейн келген. Малчыннарның негелделерин үлегерлиг хандырар төлээде, малчын бүрүзүнүң хереглелдерин хандыр өөренип көөрү чугула. Пөс аймаан, шаажаң аяктарны, сапык идиктерни, часка кедер тоннарны малчыннар кончуг хереглеп турар. Бо бараанарны малчыннарга четчири-биле садыглаары негеттинип турар. Чамдык колхозтарның болгаш совхозтарның малчыннарынга садыгны организаставаан. Малчыннарга чорумал садыгны организастаарынга транспорт бербес чорук «Өөк» база «Элегес» совхозтарда бар. Малчыннарның хүн бүрүде чугула хереглел бараанары болур дусту, шайны, такпыны, оттуг-ыяштыг үзүктелдирбейн садыглаар айтырыгже чогуур кичээнгей угланган турар ужурлуг.

Областа 12 автолавкалар бар. Ындыг болза-даа, чамдык райполар автолавкаларны четпес ажыглап турар. Машина чедип албас черлерже аът транспортун организастап, бараанарны чедирери чугула.

И. ЛОПСАҢ,
облпотребсоюзтуң баштаар чериниң даргазының оралакчызы.

ЧЕДИ ЧЫЛДЫҢ БИРГИ ЧЫЛЫНЫҢ ДҮЖҮДҮ

Чуртта тараа кезилдези хүн бүрүде улам калбарып турар. Каш хонук мурнунда Кубаньның, Ставропольдуң, Доннуң ховуларынга кызыл-тас чаа-ла сыпталып турган, ам чүс-чүс муң гектар шөлдерниң кызыл-тазы ажаап алдынган. Чаа дүжүттүң тараазы Төрээн чурттуң шыгжаанче үзүктел чок шууп кирип турар. Дүжүт ажаап алыырынче областар уурук-сууруктап аштыр кирипкен. Колхозтар болгаш совхозтар июль 15-ке чедир 6,5 миллион ажыг гектар черниң тараазын кескен. Украинада, Молдавияда, Азербайджанда тараа культуразының чартыктан хөй кезии ажаап алдынган турган.

Көдээ ажыл-агыйының миллион-миллион ажыл-ишчилери чеди чылдың онаалгаларын хуусаа бетинде күүседир дээш чарышка киржип, тарааның чаагай үнүжүн өстүрүп алыр дээш эрткен чазын дыка улуг ылдарны кылган. Ховулардан кээп турар чаагай медээлер совет кижилерни өөртүп турар.

Кубаньда тараа кезилдези изиг үлүкте. Тараа культуразының ажаалгазын доозуп турар Усть-Лабинск, Кореновск, Тимашевск, Каневск районнарда дыка хөй колхозтар гектар бүрүзүнден 20—25 центнер болгаш оон-даа хөй кызыл-тасты ап турар. Ростов областа «Гигант» совхозтуң шөлдеринде дүжүт бедик. Часкы кандаашкын болуп турза-даа ол совхоз гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 18 центнер тарааны өстүрүп алган. Дүжүт дүрген болгаш чидириг чокка ажаап алыр, күрүнеге хөй тарааны садар дээш көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери бүгү черлерде боттарының күжениишкиннерин үндүрүп турарлар.

Көдээ ажыл-агый айтырыывыля талазы-биле ноябрь—декабрьда СЭКП ТК-ның ээлчеглиг Пленумун чыылдырар дугайында дыңнадыг көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилерниң эгелекчи болгаш идепкейлиг чоруунуң чаа күчүлүг көдүрлүүшкүнүн болдурган. СЭКП-ниң XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлеринге сорук кирген колхозчулар, совхозтар ажылдакчылары, көдээ ажыл-агыйының механизаторлары дүжүт ажаап алыышкынын организастыг эрттирер дээш чарышты улам калбарткан.

Бо чылгы тараа кезилдезинге ангылап ажаарының аргазын калбаа-биле ажыглап турар чорук онза чугула чүүл болур. Тараа культуразын ол арга-биле ажаап ап турар муң-муң мурнакчы ажыл-агыйларның дуржулгазы ооң улуг ажык-дузалыын бадыткаан. Комбайн-биле шуут кестирерингэ дөмейлээрге, ангылап ажаарының аргазы кезилдениң каш хонук эрте эгелээринге, тарааның черге төглаарын болдурбазынга арганы бээр болгаш машиналарны улам-на бүдүрүкчүлүг кылдыр ажыглаарының күсели-биле күш-ажылының база акша-херекселиниң чарыгдалын кудуладыр арганы бээр. Амдыызында тараа ажаап алыышкыны эгелевээн районнар ангылап ажаарының аргазынга бүгү талазы-биле белеткенип алган турарын күрүнениң болгаш колхозтарның эрге-ажыктары негеп турар.

Машиналарны чөп, бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаар чорук—дүжүт ажаап алырын организастаарының, ону чединишкинниг чорударының үндезин айтырыы болур. Колхозтарны болгаш совхозтарны совет күрүне күчүлүг техника-биле хандырган. Бүгү дүжүттү кыска хуусаа иштинде чидириг чокка ажаап алырының бүгү-ле аргалары көдээ ажыл-агыйның ажылдакчыларында бар. Чурттуң мурнуу талазынга дүжүт ажаап ап турган үеде механизацияның чепсек-херекселдерин четче ажыглаарының үнелиг дуржулгазы чыгдынган. Муң-муң комбайнерлер, тараа кезер машинистер бедик көргүзүглерни чедип ап турар. Украинада, Кубаньда болгаш Донда ажаап алыышкынның агрегаттарын бөлүктеп ажылдадырын чединишкинниг-биле ажыглап турар. Ол чорук болза, ховуларда машиналарның техниктиг хандырылгазын эки организастаарынга, комбайннарның тараазын чогуур өйүнде сөөртүп албайн барып, оларның хөй турарын болдурбазынга, ховуда ажылдап турар кижилерниң культурлуг амыдыралының хандырылгазын ёзулуг эки тургузарынга арганы бээр. Ийи жатканы кожуп алгаш ажылдаар чорук калбарып турар. Күш-ажылын ындыг арга-биле организастаарының ажык-дузазы дыка улуг: ажаап алыышкынга хереглээр тракторларның саны кызырлыр, ийи дакпыр салдынган тавычаларны дүрген бөлүп, бастырып болур. Мындыг арга-биле механизаторлар күш-ажылының дыка улуг бүдүрүкчүлүүн чедип ап турар. Кубаньның механизаторлары П. Суханов, В. Насек, И. Соломахин, В. Братков оларның кошкан ийи жаткалыг агрегаттары бир хонукта 140—149 гектар тарааны кескеннер. Ставропольда Социалистиг Күш-ажылының Маадыры комбайнер Иван Шутко бодунуң агрегады-биле тавычалар бөлерин хүнде 40 гектар чедирген.

Дүжүт ажаап алыышкынынга кызымаккай күш-ажылының чижектери дыка хөй. Бир эвес колхозтар болгаш совхозтар дүжүт ажаап алыышкынынга кошкан ийи жаткалыг ажылдаар арганы калбаа-биле ажыглаар болза, тавычалар бөлеринге, мал чеми белеткээринге, күскү чер аңдарылгазынга муң-муң тракторларның хосталырын санаары берге эвес. Партия организацияларының, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының сорулгазы болза, мурнуу чүкте калбарган кезилдениң байлак дуржулгаларын чурттуң өске-даа районнарынга калбаа-биле ажыглаар ажылды чорудары болур. Дүжүт ажаап алыышкынын организастаар талазы-биле мурнакчы аргаларны Сибирьниң болгаш Казахстанның механизаторларынга таныштырары кончуг чугула.

Дүжүт ажаап алыышкынының мастерлериниң чединишкиннерин пропагандалаарынга, оларның ажылының аргаларын ханызы-биле тайылбырлаарынга парлалганы, радиону, кинону, көскү агитацияны ажыглаары чугула.

Тараа—Төрээн чурттуң байлаа. Ону чогуур өйүнде ажаап ап, долузу-биле камгалап алган турар ужурлуг. Чамдык черлер тараа кезилдезинге четче белеткел чок ужуражып турарын барымдаалааш, ол дугайын сагындырып кагбас аргажок. Чурттуң чөөн талазында тараа ажаап алыышкыны чоокшулап олурар, ынчалза-даа ында техника четче септеттинмээн. Алтайда комбайннарның чартык кезии ховуже үнеринге белен эвес. Новосибирск, Омск, Кемерово областарда, барыын болгаш төп Казахстанда машиналар септелгези хожудап турар.

Аңгылап ажаап алыышкын ылавыладыг болгаш организастыг болурун, бүгү ажылды чогуур өйүнде күүседирин негээр. Кезилдениң болгаш тавычаларны бөлериниң аразынга улуг үзүктелишкин болдурбас, чүге дээрге ол чорук тарааны чидиригге таварыштырар. Луганск, Сталино, Крым, Одесса областарның ховуларында тараа тавычаларда дыка үр чыдып турар. Дүжүт ажаап алыышкынның бедик темпилиг чорударынга четчир техника колхозтарда бар.

Тараа кезилдези көдээ ажыл-агыйның өске-даа чугула ажылдары-биле чергележип турар. Чер бүрүзүнде тарылганың ажаалгазын эки хандырып, сиген кезилдезин болгаш силос белеткелин чединишкинниг чорудуп, малдың бедик продуктулуу чедип алдынган турар кылдыр күштү, чепсек-херекселдерни таарыштыр тургузары—колхозтарның, совхозтарның удуртукчуларындан негеттинип турар.

Дүжүт ажаап алыышкынындан болгаш күрүнеге тараа садарындан база тарылганың ажаалгазын чорударындан артык чугула ажыл амгы үеде көдээ коммунистерде болгаш комсомолчуларда чок. Оларның бөгүн турар черлери—ховуда, оларның бирги хүлээлгези—техниканы ажыглап билириниң үлегерин көргүзери, дөгейленген, хожудангай чорукка болгаш хову ажылдарында четпестерге удур эптеш чокка демисежири болур. Дүжүт ажаап алыышкынын болгаш тараа белеткелин үлегерлиг чорудары—алган хүлээлгелерни чединишкинниг күүседириниң, колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгезин улам ыңай көдүрериниң шиитпирлиг негелдези болур.

(«Правданың» июль 18-те мурнуку чүүлү).

Тууйбу бүдүрүлгезин организастаар

Бай-Тайга районда «Мурнакчы» көдээ ажыл-агый артелиниң баштаар чери тудугга тууйбунуң чугула ужур-дузазын үнелеп көрбейн келген болгаш тууйбуну бүдүрерин ёзулуг организаставаан. Колхозтуң хереглелинге тууйбуну четчир саныг кылдыр бүдүрүп болур аргалыг хирезинде-ле ол колхоз тууйбуну районнуң «Тиилелге» болгаш Сталин аттыг колхозтарындан садып ап турар.

Тууйбу бүдүрүлгезин организастаар дугайында айтырыгны «Мурнакчы» көдээ ажыл-агый артелиниң баштаар чери дүрген шиитпирлээр болза чогуур.

Д. ЧҮЛДҮМ-ООЛ.

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙНЫҢ АЖЫЛ-ИШЧИЛЕРИ! МАЛ ЧЕМНЕРИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИНИҢ ТЕМПИЛЕРИН БЕДИДЭЭЛИ!

* *

Малга элбекшилдиг чем

САРЫГ-СЕП. **(Телефон-биле).** Ниитиниң малынга элбекшилдиг чем курлавырын тургузар дээш Каа-Хем районнуң «Ленинчи орук» көдээ ажыл-агый артелиниң ажыл-ишчилери хайныышкынныг ажылдап турарлар. Колхозтуң сиген кезип белеткээр бригадазы ийи звено кылдыр үстүп алгаш, аразында социалистиг чарыштыг ажылдап турар.

Бир звенону А. Адыя, өскезин С. Феделов баштап турар. Адыяның звенозу кезилдеже киргениниң баштайгы хүннеринде 380 центнер сигенни кезип сарааттааш, звенолар аразында социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда чоруп турар. Звенонуң тракторизи П. Норкин ажыл хүнүнде 20 гектар черниң сигенин кестирер оналдазын 25—30 гектар чедирип турар болгаш кылган ажылының шынары кончуг эки.

Чаъс-боранныг болза-даа колхозчу сигенчилер мал чемниниң белеткелиниң темпизин кошкатпайн турарлар. Звенолар ниитизи-биле 700 ажыг центнер сигенни кезип сарааттаан.

Сиген шөлүнде ажылдап турар колхозчуларже колхоз баштаар чери, партия организациязы кичээнгейни салып турар. Партия организациязы агитаторларны тускайлан тургускан, агитхуудусту, көргүзүг самбыразын үндүрүп, мурнакчыларны мактап, ажылда четпестерни илередип турар. Политиктиг информацияны болгаш беседаны хүн бүрү чорудуп турар.

Темп оожум

Улуг-Хем районда «СЭКП-ниң XX съездизи» колхозтуң ажыл-ишчилери ийи бригадага тус-тус звенолар кылдыр үстүп алгаш, Хендергеде база Арыг-Бажында мал чемнериниң белеткелин чорудуп турар. Сиген кезилдезинде 102 колхозчулар, кожууда машиналарлыг ийи трактор агрегады, аът-биле сиген кезер 8 машина киржип турар.

Хендерге, Бижээчи, Чинге-Даг участоктарындан 208 гектар сигенни кестирип, оон иштинден 109 гектарның сигенин бөлдүрүп, 210 тонна сигенни ажаап алган. Мал чемнери белеткээр звенолардан Чинге-Дагда Б. Балдаң удурткан 25 кижилиг звено эки түңнелдиг ажылдап турар. Хөпээн сөөртүкчүлери К. Көк-оол, Д. Дөмүр-оол, Х. Хирлиг-оол, Х. Биче-оол, сараатчыкчылары Х. Төөдек, К. Балдаң, Х. Дөржу-оол, В. Коңгар-оол, А. Коңгар болгаш өскелер-даа кызымаккай ажылдап, хүн нормазын ажыр күүседип, мурнакчыларның санынга кирип турар. Машинист В. Чамзының аът-биле сиген кестирер машиназы хүн бүрү анаа туруушкун чокка бүдүрүкчүлүг ажылдап турар.

Ындыг болза-даа колхоз сиген кезилдезин ниитизи-биле оожум темпилиг чорудуп, ук ажылды багай организастап турарын демдеглээри чугула. Хол кадыырларын, хол дырбааштарын кончуг эвээшти ажыглап турар. Хол дырбааштарын ажыглавайн турарының уржуунда кескен сигенни аът дырбааштары-биле бөлдүргеш, хөпээннеп сөөртүргеш хөй сиген черге чыдып калып, сигенниң чидирии көвүдеп турар.

Сиген кезер машиналарының саны хөй-даа болза, олар үрелиишкинге таваржып, артык кезектер чедишпезинден септеттинмейн анаа туруп, бүдүрүкчү чок ажылдап турар. Чижээ, Чинге-Даг звенозунда машинистер Х. Көк-оол, Т. Самбаа оларның машиналары үргүлчү үрелип, анаа туруушкунга таваржып турар. Сиген кезилдезинде бригадаларны колхоз баштаар чери сиген кезер машиналарның бистерин безин шалыыр точула, шалыыш-биле хандырбайн турарындан машиналарның бистерин анаа даш-биле шалып чидидип турар таварылгалар бар.

Колхозка быжыглаттынган болгаш сиген кезилдезинге ажыглап болгу дег сиген шөлдеринден сиген белеткээр звеноларны четчелеп киирерин саадап турар. Чижээ, Улуг-Хемниң ол чарыында колхозтуң шээр малының 60—70 хуузу кыштаглап турар. Анаа хөй сигенни чыл бүрүде белеткеп турары колхоз баштаар черинге билдингир. Ындыг турбуже хем ол чарыы Кускун-Баарындан болгаш Ховужуктан сиген кезер звено олче ам-даа чоруттунмайн турар. Бо чылын колхозтуң кезер сигениниң болгаш салыр силозунуң планы улуг. Амгы үеде сигенде ажылдап турар техника болгаш күш-биле ук планны күүседип аптар деп идегел кылыры берге. Чүге дээрге, сиген белеткелинде кижи күжү кончуг эвээш. Ам колхозта күш-ажыл кылып шыдаар 824 колхозчулардан сиген белеткелинде чүгле 102 кижи, азы күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларның 12,3 хуузу киржип турар.

Мал чемнериниң белеткели бо хире куду темпилиг чоруп турда колхоз баштаар чери, партия организациязы боттуг хемчег албайн, сагыш амыр олуруп, сиген белеткелинде четпестер-биле эптежип турары канчап-даа таарышпас.

Сиген кезилдезинче, силос салыышкынынче немелде техниканы, чепсек-херекселди, тырттар болгаш кижи күжүн организастаары негеттинип турар.

Т. ХОВАЛЫГ.

„Кызыл тук“ колхозта

ГРЯЗНУХА. Каа-Хем районнуң «Кызыл тук» колхозунуң ажыл-ишчилери мал чемнерин белеткээр 2 бригаданы тургускан. Оон ынай малчыннар база мал чемнерин белеткеп турар.

Колхоз баштайгы хүннерде ниитизи-биле 250 центнер сигенни сарааттап алган болгаш 3970 центнер силосту салган.

Сиген кезикчилери Чаш-оол, Шурун, Дукар, Кармыв олар хүн бүрүнүң ажыл нормазын 125—130 хуу күүседип турарлар.

*

Областың колхозтарында мал чемнериниң белеткелиниң чоруп турарының дугайында медээ

(1959 чылдың июль 10-га чедир хуу-биле)

Районнар	Белеткээн сиген.	Салган силос.
Чөөн-Хемчик	16,0	0,6
Эрзин	15,7	17,8
Тожу	12,0	98,8
Өвүр	11,7	—
Сүт-Хөл	10,7	8,7
Каа-Хем	8,5	3,2
Чаа-Хөл	7,4	0,2
Барыын-Хемчик	7,3	1,2
Таңды	5,6	—
Бай-Тайга	4,8	—
Улуг-Хем	3,5	4,4
Тес-Хем	2,4	13,5
Бии-Хем	1,7	1,9
Совхозтар:		
«Кызыл партизан»	24,3	
«Тиилелге»	10,1	
«УТКА 25 чылы»	8,6	
«Межегей»	7,5	
«Барлык»	3,5	
«Өөк»	3,0	
«Элегес»	2,9	10,8

◆

Мал чемнерин дүрген белеткээр

ЧАДААНА. **(Телефон-биле).** Чөөн-Хемчик районнуң колхозтары мал чеминге сиген белеткелдериниң планын июнь 20-ге чедир 16 хуу күүсеткен болгаш ол талазы-биле областың районнарының дээрези болган.

Районнуң Сталин аттыг колхозу 308 тонна сигенни сарааттаан болгаш планын 28 хуу күүсеткен. Ол колхозтуң сиген шөлдеринде 70 ажыг кижи ажылдап турар. Бригадир эш Ай-Хөөнүң бригадазы эки ажылдап турарын түңнел көргүскен. Ол колхозта трактор-биле сиген кестирип турар Экер-оол, Ылаң-оол олар хүн бүрүнүң ажыл нормазын 150—160 хуу күүседип турарлар. Трактор дырбаажы-биле сиген бөлдүрүкчүзү эш Өпей-оол доктаамал ийи норманы күүседип турар.

Ынчалза-даа сиген белеткелиниң темпизи «Октябрь 30 чылы», «Кызыл тараачын», Ленин аттыг болгаш «Коммунизмче орук» колхозтарда дыка оожум. Олар бо кампанияже кижи күжүн, ылангыя малчыннарны кошкак организастаан.

Районнуң колхозтары бо чылын 16000 тонна силос салыр планныг, ынчаарга ам чүгле 102 тонна силос салдынган болгаш планы чаңгыс хуу чедир безин күүсетпээн. Черниң чаягаар үнген оът-сигенниң силостаарынче сагыш салдынмайн турары канчап-даа таарышпас.

◆

Мурнакчы бригада

САМАГАЛДАЙ. **(Телефон-биле).** Тес-Хем районнуң «Чодураа» колхозунуң Кызыл-Чыраада Соян Чикейге баштаткан бригадазы 24000 центнер сиген белеткээр оналдалыг. Ам 9860 центнер сигенни белеткээн болгаш оналдазын 40 ажыг хуу күүсеткен. Ол бригада сигенни аът машиналары-биле болгаш хол кадыырлары-биле кезип турар. Бригаданың киржикчилери сиген ажаап алыышкынын августуң 15-тиң бетинде доозар дээш чүткүлдүг ажылдап турар.

* *

Ажылды багай организастаан

Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артели мал чемнериниң белеткелин улуг хожудаашкын-биле чорудуп турар.

Мындыг хожудаашкынның чылдагааны чүл? Ону чүнүң-биле тайылбырлаарыл? Чүнүң-даа мурнунда сиген ажаап алыышкынынга техниканы белеткеп албааны-биле, сиген кезилдезинде ажылдап турар колхозчуларның күш-ажылын багай организастааны-биле тайылбырлаар херек.

Колхоз сиген кезилдезинге үш аът машиналарын болгаш ийи трактор агрегадын ажылдадып киирген. Ындыг болза-даа ийи трактор агрегады дендии оожум темпилиг ажылдап турар. Оон кол чылдагааны болза, тракторларның сиген кестирер машиналары үргүлчү үрелиишкинге таваржып турары болур. Ийи агрегатта сиген кестирер алды машинаны кандыг-даа септелге чок ажылдадып киирген. Оларның ийизи шуут ажылдавайн турар. Ол ийи машинаның кезектерин адыргаш, өске машиналарга селиштирип суп ажыглаанындан ук машиналар шуут тоймаглаттынган. Сиген кезилдезин дүргедедириниң орнунга сигенчилер машиналар септеп, хөй шаг-үе эрттирип турар.

Ленин аттыг колхоз районнуң өске колхозтарындан мурнап сиген кезилдезинче кирген хирезинде мынчага чедир чүгле 100 ажыг гектар сиген кезип алган. Сиген кезер машиналар четче эвес болганының уржуу-биле ийи трактор агрегады алды машинаның орнунга ам чүгле 4 машина кожуп алгаш ажылдап турар. Машиналарның үрелген кезектерин эдип, оларны дүрген ажыглалга киирер талазы-биле колхозтуң механиги Горбунов машинистерге боттуг дуза көргүспейн, сигенчилерге ховар аалчы болуп турар.

Сигенни кестирип турарының шынары кончуг куду. Сигенни аажок өрү кестирип турар. Чүге ындыгыл?—деп айтырыгга машинистер:—бистер шанты, ынчаарга бистер шалыыр шалыыш хайырга чок деп тайылбырлап турар. Шалыыш чогу шын. Оларны тывар дугайында колхоз баштаар чери сагыш салбайн турар.

Сиген бригадаларында ниитиниң чемненилгези дендии багай организастаттынган. Аъш-чем аймаандан кара шай болгаш хлебтен өске чүзү-даа чок. Сигенчилерниң доктаамал турар турлаа чок. Ынчангаш олар ажыл соонда суурда аалдарынга барып хонуп, эртен ажыл эгелегиже чедир хөй шаг-үе эрттирип турар. Ол ышкаш хол дырбааштары аажок эвээш, демир айыырлар мырыңай чок.

Сигенчилер ортузунда агитассалыг ажыл кончуг кошкак чоруп турар. Агитхуудус чүгле чаңгыс удаа үнген. Колхозта партия организациязының секретары эш Биче-кыс сигенчилерге чаңгыс катап келгеш, ол хевээр аңаа көзүлбестээн. Сигенчилер чаа солуннарны болгаш журналдарны номчувайн турар.

Мал чемнериниң белеткелинде ажыл-ишчилер ортузунда социалистиг чарыш организастаттынмаан. Бирги хову бригадазының бригадири Дондуй, учётчиги Серээ олар учёт ажылын эренгей чорудуп, ажылды өй-шаанда түңневейн турар. Оон уржуунда бүдүрер ажыл нормазын кым канчаар күүседип турары, кайы хире ажыл кылдынганы билдинмес болуп турар. Ийиги хову бригадазында байдал база ындыг.

У. ШАРАВИИ.

Четпестерни чайладыр

Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозунуң Ээрбек участогунда 28 кодан малчыннарда 14 муң шээр мал бар. Колхозчу малчыннар чеди чыл планында көрдүнгенин ёзугаар малдың баш санын өстүрер, оон продуктулуун бедидер чугула сорулганы хуусаа бетинде күүседир талазы-биле партияның июнь Пленумунуң Кыйгырыын танышкан хуралынга бедиткен хүлээлгелерни алган.

Участокта партия бөлүүнүң организакчызы Ким, комсорг Дмитриев олар колхозчуларның бедиткен хүлээлгезин деткивейн, малга чем белеткээринче кичээнгей салбайн турар. Сигенниң үнүжү эки. Чаъс чок аяс хүннерде бүгү күштү сиген кезилдезинче организастаарының улуу, харын сигенчилер бригадазы ала-чаагарлаашкында кирген турда оларның күш-ажылын шын организастаар хемчегни албайн турарын чугаалавас аргажок. Бригадир Лакпа июль 20-де сигенчилерге боду барбайн, дунмазы Дарыманы чоруткан таварылга бар. Баштайгы хүннерде бригада каш гектар сиген кескени билдинмес. Ында учёт тургустунмаан, агитаторлар сигенчилерге барбайн турар. Бо чылын 540 тонна сиген кезер планныг, а июль 20-ге чедир кестинген сигенниң түңнели билдинмес.

Үстүнде илерээн четпестерни катаптавас дээш, суурда ажылдавайн турар бүгү колхозчуларны сиген кезилдезинче бүрүн мобилизастаар болгаш коданында малынга боттары сиген кезип алыр хүлээлге ап турар малчыннарны деткиири чугула. Сигенчилер ортузунга масса-политиктиг ажылды шыңгыы калбартыр сорулга-биле агитаторларны доктаамал ажылдадып, хана солуннарын, агитхуудустарны үргүлчү үндүрүп, көргүзүг самбыразын дерип тургузарын колхозчулар негеп турар.

Аяс хүннерде сиген кезип, чаъс-боранныгда силос салыр арганы ажыглап тургаш, малга эки шынарлыг көк оът-сигенден белеткеп алыр чугула айтырыгны кичээнгейниң төвүнге тургузары негеттинип турар.

Т. ОЮН.

Школалардан медээлер

ӨӨРЕНИКЧИЛЕРНИҢ БҮДҮРҮЛГЕ БРИГАДАЗЫНДА

Туранның № 1 ортумак школазында өөреникчилерниң бүдүрүлге бригадазында үстүкү класстарның 20 өөреникчилери ажылдап турар. Бригаданың кежигүннериниң саны эвээш-даа болза, олар ажыктыг ажыл-херекти кылып турарлар.

Оларның бүгү ажыл-чорудулгазын башкы Федоренко болгаш колхозтуң агроному башкарып, уругларны күш-ажылга чаңчыктырып турар.

Олар «Кызыл тараачын» колхозтуң школага үзүп бергени 78 га черге 400 тонна едекти сөөрткеш, черни тракторлары-биле чаргаш, янзы-бүрү культураларны боттарының үрезиннери-биле тарааннар. 15 га черге кукурузаны болгаш база бир 15 га черге картофельди дөрбелчин-уяланчак арга-биле тарааннар. Оларның чайгы ажаалгазын: бок-үнүштерни аштаарын, чемишчидерин, одуруглар аразының өске-даа ажаалгаларын боттары кылып турар.

Бригаданың бригадири Ю. Экименко: «кукурузаны га бүрүзүнден 300 центнер ажыг ногаан массаны ап шыдаар бис»—деп бүзүрелдиг-биле чугаалап турар. Картошка шөлү-биле кожа кызыл-тасты, суланы, могарны болгаш өске-даа ногааны олуртканнар.

Чоокта чаа бригада чайгы хову турлаанда көжүп келген. Арыг агаарга дыштанып, ажылдаарга магалыг чаагай-дыр дижип турарлар. Турлагны база боттары кылганнар. Турлаг электрижиттинген болгаш радиожуттунган.

Хүн чурумун ёзугаар бүгү ажылдар чоруттунар. Ажыл төнген соонда дыштанылга шагы эгелээр. Оларның чамдыктары кичээл катаптап-даа болур, чаа ырлар өөренир, хол, бут бөмбүү ойнаар, танцы болгулаар, номчулга кылыр библиотекалыг ажык бажыңчыгашты база кылып алганнар.

Бригадада тараа, ногаа культураларындан аңгыда 3 саар инек, 20 бора-тоолайлар болгаш хаваннар бар. «Хаванывыс удавас төрүттер, оон турар черин база алгыдар, ажыл немежир» деп ажыл-агый эргелекчизи Валерий Береговой чугаалады. Инектерни Дина Яровикова саап турар. Аньяк саанчының инек саап өөренирингe школаның директору Нина Васильевна Селина дузаны чедирген.

Кижи бүрүзүнүң кылган ажылының шынары бедик. Бир эвес багай кылыр болза ону дораан-на комсомол хуралынга чугаалажы бээр. Комсомол организациязының секретары А. Вакушина бо талазы-биле улуг ажылды чорудуп турар.

Ам удавас дүжүт ажаап алыышкыны эгелээр. Бригаданың кежигүннери аңаа база белеткенип турар. Инженер-механик Василий Сухараков, электрик Валерий Котов олар ажаап алыышкынга кирер техниканы белеткеп, үүрмек септелгени чорудуп турар.

Бригадада бүдүрүлге-саң-хөөнүң планын тургускан, ажыл төлевирин акша-биле Москва облазының «Кадыр болгаш Маска» колхозунуң үлегерин ёзугаар чорудуп турар. Өөреникчилерни ажыктыг күш-ажылга чаңчыктырар талазы-биле салдынган сорулганы Туранның № 1 ортумак школазында ынчаар организастаан.

Чурукта: Туранның № 1 ортумак школазының бүдүрүлге бригадазының кежигүннери кукурузаның бок-үнүштерин аштап турлар.

Сөзү болгаш фотозу **А. Аирнии.**

Бистиң бригадавыста

Чадаана № 1 ортумак школазының 8—9 класстарының өөреникчилеринден 22 кижи башкы эш В. Назынның удуртулгазы-биле бүдүрүлге-практиктиг өөредилгени үргүлчүлеп турар бис.

Бистиң бригада «Кызыл тараачын» көдээ ажыл-агый артелиниң Сарыг-Алаакта 30 гектар кукурузазын тарааш, ам оон чайгы ажаалгазын баксыратпайн турар бис. Кукурузаның га бүрүзүнден 300 центнерден куду эвес ногаан массаны алыр дээш, күженишкинивис кошкавайн турар. Кукуруза үнүжү амгы үеде 40—60 сантиметр чедип турар. Ол үнүштер аразында бок үнүштер үнген. Ону арыглап аптаары соксавайн турар. Ам 20 гектарның бок үнүжү аштаттынган. Арткан 10 гектарны чоокку хүннерде арыглаттынар.

Бисте кукуруза-биле кады 2,5 гектар черде тараан картофель база быжыглаттынган. Оон үнүжү база-ла эки. Картофель дөзүнүң доверазын хөөп улгаттырарын дооскан бис. Картофельди бистиң школаның интернадынга ажыглаар болгаш ону эки ажаап өстүргеш, күзүн болдувустуң күжүвүс-биле ажаап бээр бис.

Бүдүрүлге практиказында ажылдап турар өөреникчилерден Д. Ира, К. Чучун, Л. Кара-кыс, Т. Шыпаа, Метр-оол, Удай-оол болгаш өскелер-даа эң эки чурумнуг, кызымак ажылдап турарлар.

Бистер чүгле ажылдаары-биле өйлешпейн турар бис. Дыштанылга бисте таарымчалыг кылдыр тургустунган. Эртен 8 шактан 12 шакка чедир ажылдаар. Оон соонда дыштаныр дүштеки чапсар сөөлүнде 3—6 шакка чедир ажылдаар. Хүн бүрүде кылдынган ажылдың түңнүн үндүрүп, чугаалашкаш, даарта кымнар чүнү кылырын дугуржуп ап турар бис.

ИРА СЕВЕН.

МАЛ ЧЕМНЕРИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИН ДҮРГЕДЕДИР

Малдың баш санын өстүрүп, оон продуктулуун бедитпишаан, мал ажылының продуктуларын бүдүрер талазы-биле СЭКП XXI съездизиниң салган сорулгаларын амыдыралга боттандырарда хамыктың мурнунда ниитиниң малынга четчир санныг, эки шынарлыг мал чемнерин белеткээри—ажыл-агый политик талазы-биле эң чугула кампания болур болгаш 1959—1960 чылдарның кыжынында мал ажылының салым-чаяанын шиитпирлээринге улуг ужур-дузалыг.

Сиген кезилдезинге чамдык районнарның колхозтары организастыг болгаш эки белеткелдиг кирген. Ындыг колхозтарга Эрзин районнуң «Коммунизмче орук», Каа-Хемниң «Бурунгаар», Бии-Хемниң «Тиилелге» колхозтары болгаш «Кызыл партизан» совхоз киржир. Сиген болгаш силос белеткелдерин Эрзинниң «Коммунизмче орук» колхоз (даргазы эш Шөйжун, парторг эш Сарыгбан) организастыг чорудуп, мал чемнериниң белеткелинде 95 колхозчулар 5 тракторлуг, аъттың сиген кезер 13 машиналыг, тракторнуң база аъттың 9 сиген бөлер машиналыг ажылдап, 1152 гектар черниң сигенин кестирбишаан, 813 тонна сигенни сарааттаан болгаш 138 тонна силосту салган.

Бо чылдың июль 20-ге чедир Эрзин районнуң колхозтары сиген белеткээр планын 15,7 хуу, Чөөн-Хемчиктиң колхозтары—16,0 хуу, совхозтардан «Кызыл партизан»—24,3 хуу, «Тиилелге»—10,1 хуу күүсеткен. Чамдык районнарның колхозтары мал чемнерин белеткээринче чүгле чаа кирип, сиген кезилдезинге белеткелди безин ам-даа бүрүн дооспааны сөөлгү үеде илерэп турар. Чөөн-Хемчик районнуң колхозтарында тракторнуң сиген кезер 36 машиналарының чүгле 20-зи ажылдап турар болгаш өскелериниң септелгези ам-даа доозулбаан. Ол ышкаш «Элегес» совхозта тракторнуң сиген кезер 10 машиналарының иштинден чүгле 4-түн септеп дооскан болуп турар.

Колхозтар болгаш совхозтар эрткен чылга бодаарга 60 муң тонна хөй силосту белеткээр ужурлуг. Бо чылын хемнер суу дыка улгадып, сиген шөлдери—шынааларның хөй кезиин шыва алганы болгаш сөөлгү үеде чер болганга чаашкын элбек болуп, район бүрүзүнде сигенниң үнүжү эки четчип, кезер өйү шагда четкен. Ындыг турбуже, бо чылын чамдык районнар, колхозтар, совхозтар сиген кезилдезинге багай белеткенгениниң уламындан ол ажылдың эгелээрин орайтаткан. Июль 20-ге чедир колхозтар график ёзугаар 23.550 тонна сигенни белеткээр ужурлуг тургаш, чүгле 13.276 тоннаны белеткеп, азы белеткезе чогуур планын 8,5 хуу, силос салыышкынын—3,9 хуу күүсеткен. Ол-ла үениң дургузунда совхозтар сиген планын—8,1 хуу, силосту—2,2 хуу күүседип алган. Мал чемнерин силостаарынче чүгле «Элегес» совхозу кирген боордан аңгыда өске совхозтарның чаңгызы-даа кирбээн. Бо айның 15-ке чедир сиген кезилдезинче 5, силос салыышкынынче 7 районнар шуут кирбээн турган.

Мал чемнерин белеткээр талазы-биле чамдык районнарның болгаш ажыл-агыйларның удуртукчулары эрткен чылдың алдагдалдарындан чогуур түңнелди үндүрбейн турар. 1958—1959 чылдарның кыжынында мал чемнерин чедир белеткеп албааны-биле колхозтарда мыйыстыг бода малдың—3 хуузу, хой, өшкүнүң—3,1 хуузу, бүгү малдың 3,8 хуузу хорамчалыг болуп турганын утпас херек. Бай-Тайга, Сүт-Хөл, Таңды, Чөөн-Хемчик районнарның колхозтары мал чемнерин чедир белеткевээнинден дыка хөй баш малды өлүм-чидимге таварыштырган.

Чамдык районнарның, колхозтарның болгаш совхозтарның удуртукчулары бо чылдың чайы соок болуп, чаашкын чүгле июньнуң сөөлгү үезинде чагганы-биле сиген чаа-ла үнүп, ам-даа четчелешпээн дээр база чаашкынга чылдактаар хөөннерни үндүрүп, оон-биле мал чемнерин белеткээриниң темпизин шыдажыр аргажок оожум чорудуп турар. Ылангыя Улуг-Хем район (СЭКП райкомунуң секретары эш Градобоев, райинспекция начальниги эш Глотов), ол ышкаш Бии-Хем, Тес-Хем районнары тайбыңзырап, сиген, силос дээш биче-даа дүвүревейн турарлар. Ол районнарның колхозтары база «Барлык», «Элегес» совхозтары сөөлгү беш хонуктуң иштинде мал чемнери белеткээриниң темпизин өстүрбээн.

Сигенни кезери биле сарааттаарының аразын черле үзүктелдирбес, чүге дээрге, кескен сиген үр чыткаш үрелип, баксыраар, шынары кудулаар. Чамдык колхозтар болгаш совхозтар сигенниң кезилдези-биле сарааттаашкынның аразын үзүктедирип, дыка хөй сигенни өл-шыкка баксырадып турар. Чижээ, Каа-Хем районнуң колхозтары кестинген 3182 гектар черниң чүгле 1800 гектарын, Бии-Хемниң колхозтары 1635 гектарның—299 гектарын, ол ышкаш «Өөк» совхозу кестинген 850 гектар сигенниң чүгле 168 гектарын бөлүп сарааттаан. Сигенниң кезилдези-биле сарааттаашкынының аразын үзүктелдирбес дээш бораңныг, чаашкынныг үелерде хүрең өңнүг сигенни белеткезе чогуур. Ону белеткээрде 40—50 хуу шыктыг бир тонна сигенге 5—10 килограмм дусту чажып холуур. Сигенни 50—60 сантиметр чедир сараатай каган соонда-ла тонна сиген чижээн бодап дусту быдарадыр чажып тургаш, сигенни эки тырый базып сарааттаар херек. Мал чемнерин белеткээринге партия, совет органнары, ылангыя агрономнар, зоотехниктер колхоз, совхоз болгаш бригада бүрүзүнге организастыг база техниктиг дузаламчыларны чедирип, мал чемнерин эки шынарлыг белеткээрин башкарары-биле кады эрзинчилерниң кыйгырыын ёзугаар сиген болгаш силос планын августуң 15-ке чедир күүседир дээш бүгү аргаларны ажыглаары чугула.

Ам сиген кезилдезинче болгаш силос салыышкынынче тракторнуң, аъттың бүгү машиналарын дүрген киирбишаан, аърга-ыяш болгаш хараган, чыраалар аразында, арык-бугалар кыдыында бедик дүжүттүг, терең сигеннерни биче-даа артырбайн бүрүн кезип алыр дээш хол кадыырлыг сиген кезикчилерин колхоз бүрүзүнге хөйнү организастаар херек. Мурнунда чылдар ышкаш чамдык совхозтар болгаш колхозтар чүгле делгем чаагай шөлдерниң сигенин кескеш, машина чорбас черлерде терең сигеннерни кеспейн каантар чаңчылдарны бо чылын черле тургуспас, аңаа улуг шыңгыы демиселди чорудар ужурлуг.

Белеткээн мал чемнериниң учёт болгаш отчёдун колхоз, совхоз бүрүзүнүң учётчиктери, агрономнары болгаш зоотехниктери шыңгыы чорудуп, эрткен чылын чамдык районнарга, колхозтарга үрдүнчек медээ кылып, сарааттаттынган сигенниң хемчээлин кылбайн турган фактыларны бо чылын болдурбас херек. Ынчангаш күрүне инспекторлары—районнарның көдээ ажыл-агый инспекцияларының кол зоотехниктери, агрономнары колхозтарда белеткеттинген сигенниң контроль хыналдазын 1959 чылдың сиген белеткээрин болгаш силос салыышкынын чорудар талазы-биле сүмени ёзугаар өй-өйде чорудуп турары чугула.

Мал чемнерин белеткеп турар бригадаларга, звеноларга партия, комсомол организациялары политмассалыг, организакчы ажылдарны күштелдирери-биле кады сигенчилерниң амыдырал-чуртталгазын экижидип, оларның аъш-чемин үзүктел чокка хандырары—мал чемнерин белеткээриниң планын чединишкинниг күүседириниң үндезини болур.

А. БИЧИЖИК,
СЭКП обкомунуң инструктору.

Өөреникчилерниң чайгы үеде ажылы

Өөредилге чылының төнчүзүнде Улуг-Хем районнуң Торгалыг 7 чыл школазының 5—7 класстарының өөреникчилеринден чайгы үеде школаның өөредилге-дуржулгалыг шөлүнге болгаш колхозтуң огородунга сентябрь 1-ге чедир ажылдадыры-биле 12—13 кижилерден тургустунган 6 бөлүктү организастаан.

Биске «Күш-ажылдың хостуу» колхоз 5 га черни үзүп берген, ынаар өөреникчилер 90 тонна едекти сөөрткен болгаш кукуруза, капуста, помидор, согуна болгаш өске-даа культураларны тараан. Өөреникчилер ногааларның бок-үнүштерин аштап, довураан чымчаткан, ам ында эки дүжүт үнүп чыдар.

Чайгы ажылдарга өөреникчилер Т. Уколова, К. Ховалыг, Т. Көөрезова, В. Хабарова, К. Тюлюш, П. Малтыгашев олар эки киржикченнер. Ховуда ажылдап турар өөреникчи бүрүзү күш ажыл дептерлиг. Ажыл шагы доостурга-ла олар кылган ажылын колхозтуң санакчызынга демдегледип турар, а санакчы күш хүнүн санап бээр.

Май айда колхоз баштаар чери школага 5 улуг бора-тоолайларны садып берген. Олар ам 75 баш чедир өскен. Оларны Михаил Килин болгаш Андрей Килин алышкылар эки сонуургал-биле ажаап турарлар.

Бирги бөлүкке ажылдап турган өөреникчилерни амгы үеде сиген кезилдезинге болгаш малчыннарга түр дузалакчылар болуп ажылдадыры-биле чоруткулаан.

И. НЕПОМНЯЩИЯ.

Өөреникчилерниң чайгы дыштанылгада ажылдары

Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» колхозта 7 чыл школазының өөреникчилери төрээн колхозунга болгаш школазынга чайгы дыштанылгалар үезинде улуг дузаны чедирип турарлар.

Бо чайын школаның 15 өөреникчилери колхозка 15 муң туүйбүну кылып берген, а 35 өөреникчилер 160 кижи өөренир школаның септелгезинге киржип, дранкылап, малгаштап, автомашина-биле элезинни дажыглап турган. 16 өөреникчилер школаның огород бригадазынга ажылдаан, а өске бөлүктүң 10 өөреникчилери кукуруза звенозунга ажылдааш, оон бок үнүштерин чулуп, чайгы суггарылгазын кылганнар.

Х. АРАНЧАА.

Польшаның национал байырлалын холбаштыр шаңналдар

ВАРШАВА. (СЭТА). Польша парлалга агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, улусчу Польшаның чаарты тургустунганының 15 чыл болган байырлалының бүдүүзүнде — июль 21-де күрүче Советтиң бажыңынга чурттуң эң-не алдар-хаалыг хамаатыларынга күрүнениң дээди шаңналдарын тыпсырының байырлалы болган.

ПКАП ТК-ның Бирги секретары В. Гомулка, сеймниң маршалы Ч. Выцех, Польшаның Эртемнер академиязының президентизи профессор Т. Котарбинский болгаш оон-даа өскелерни «Улусчу Польшаның тургузукчузу» деп орденнер-биле шаңнаан.

ПКАП ТК-ның Политбюро кежигүннери З. Клишко, И. Лога-Совинский, М. Спыхальский, Р. Замбровский оларны 1 чергениң күш-ажылчы туғу орден-биле шаңнагылаан; демократтыг партияның даргазы профессор С. Кульчинскийни Польшаның чаарты тургустунганының крези орден-биле шаңнаан.

Оон аңгыда, мурнакчы ажылчыннарны, шахтёрларны, металлургтарны, тараачыннарны, чогаалчыларны болгаш артистерни ол ышкаш хөй-ниитиниң өске-даа төлээлекчилерин күрүнениң дээди шаңналдары-биле шаңнаан.

Дагжыларның делегей конференциязы хагдынган

ВАРШАВА. (СЭТА). Парлалганың польша агентилелиниң дыңнатказын ёзугаар алырга, дагжыларның III делегей конференциязы бодунуң ажылын Сосновецте доосган.

Конференцияның киржикчилери дагжыларның делегей каттыжыышкынының чедиишкиннериниң болгаш ролюнуң дугайын чугаалап турар нийти резолюцияны хүлээп алган. Капиталистиг монополияларның фронтузунга удур чаңгыс ааӊ фронт кылдыр сырый каттыжарынче дагжыларны болгаш оларның профэвилелдерин резолюция кыйгырып турар. Хосталга болгаш демократия дээш демиселге дагжыларның сорулгаларының дугайында резолюция база хүлээп алдынган.

Конференцияның киржикчилери бүгү делегейниң дагжыларынга кыйгырыг төлевилелин база хүлээп алган, ында чугаалап турары болза: «Ажыл төлевирин болгаш пенсияларны бедидер дээш, социал хандырылгазының системазын ботандырар азы экижидер дээш, ажыл хүнүн кызырар дээш, күш-ажылдың камгалалының байдалдарын экижидер дээш, квартиралар тудар дээш демиселге каттыжарынче акы-дуңманың ёзузу-биле силерни кыйгырып тур бис».

Конференцияның киржикчилери каттыжыышкынның удуртур чаа органнарын соңгаан, даг-тыйыы үлетпүрүнүң ажылчы чоннарының профэвилелдериниң делегей каттыжыышкынының административтиг комитедин калбарткан.

Оон составында: Кыдаттың, Чилиниң, Чехословакияның, Францияның, Индияның, Люксембургтуң, ГДР-ниң, Польшаның, Италияның болгаш ССРЭ-ниң, а ол ышкаш Африканың дагжыларын төлээлеп турар Гвинеяның төлээлекчилери кирген.

Делегей каттыжыышкынның даргазынга польша дагжыларының профэвилелиниң кол баштаар чериниң даргазы Михаил Специал, чиңгине секретарынга — Францияның төлээлекчизи Викторьен Дюге, дарганың оралакчыларынга — Кыдаттың, Индияның, Италияның болгаш ССРЭ-ниң төлээлекчилери соңгуттурган.

Даштыкы херектер министрлериниң Женева чөвүлел хуралында

ЖЕНЕВА. (СЭТА-ның тускай корр.). Даштыкы херектер министрлериниң Женева чөвүлел хуралының чапсар соондагы дөрткү пленарлыг хуралы ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри А. А. Громыконуң даргалдашкыны-биле июль 20-де болган.

АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның төлээлекчилери нийти-герман комитетти тургузар деп боттарының көдүрүп үндүрген идеязын оларның канчаар көрүп турары ындыг комитетти тургузар дугайында ССРЭ-ниң төлээлери санал кииргениниң соонда чүге улам-на соок болуп бар чыдарыл дээрзиниң дугайында айтырыгга чогуур харыыны совет төлээлер мурнундагы хуралдарга олардан база-ла албаан. Нийти-герман комитетти тургузар дугайында совет саналды барыын талакы күрүнелерниң таарымча чок көрүп турар чорүү кандыг-бир бүзүрелдиг барымдаалар-биле быжыглаттынып шыдавазын болгаш үш күрүнелерниң ындыг туружу ГФР-ниң төлээлериниң туружун илередип турарын мурнундагы чугаалажыгга көргүскен. Ынчаарга ГФР-ниң төлээлериниң ындыг туружу ийи герман күрүнелерниң аразынга чугаалажыышкыннарның алыс идеязынга шиитпирлиг удурланып турар болгаш Женева чөвүлел хуралынга кандыг-даа дугуржулгага шаптыктаар деп чүгле чаңгыс сорулгаже угланган.

АКШ-тың күрүне секретары К. Гертер июль 20-ниң хуралынга бир-ле дугаарында санал бергеш, ГФР-ниң-даа, ГДР-ниң-даа төлээлекчилеринден нийти-герман холушкак комитетти тургузар дугайында совет санал-биле АКШ-тың төлээлери чөпшээрежип шыдавас деп дагыннап чугаалаарын болдунар аргалыг кылдыр көрген.

Нийти-герман комитетти тургузарының идеязындан барыын талакы үш күрүнелерниң кандыг-даа барымдаа чок ойталаашкынын хөй-ниитиниң санал-оналының мурнунга канчап-даа тургаш агартырын база олар ССРЭ-ниң туруш бодалынга кандыг-бир чергелиг уткуштур баарын күзеп турар аянныг кылдыр көргүзерин күзээш, К. Гертер АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның төлээлериниң өмүнээзинден шилиишкинниг саналды» киирген. Герман айтырыгны нийти көөр сорулга-биле Женева чөвүлел хуралы ол бодунуң амгы үеде тургустунган хевиринге бодунуң доңгуннаашкынын үргүлчүлээр апаарын ол санал көрүп турар. Германияның ийи кезектериниң аразынга харылзааларны калбартырынга болгаш хөгжүдеринге хамаарышкан айтырыгларны база ол көрзе чогуур болуп турар. Ол сорулга-биле чөвүлел хурал дугуржуп алырын ёзугаар мындыг деңнелге болгаш мындыг черге үе-үеде хуралдаар болуп турар.

М. Кув де Мюрвиль болгаш С. Ллойд олар К. Гертерниң саналын деткээн.

Оон соонда Л. Больц сөс алган.

Немец улустуң киржилгези чокка, ийи герман күрүнелерниң аразынга дугуржулга чокка герман айтырыг талазы-биле кандыг-даа шиитпир хүлээп алдынган туруп шыдавазын онзалап демдеглээш, ийи герман күрүнелерниң эрге-ажыктарын барымдаалап көргү дег дугуржулганың аргазы чөвүлел хуралга көстүп келген мындыг үеде барыын талакы күрүнелер чугаалажып турар бүгү айтырыгларның талазы-биле шиитпирлээшкинни соңгаарладырын саналдаан дугайты Л. Больц хараадаан сеткилин илергейлээн.

К. Гертерниң нийти-герман комитетти тургузарын хүлээвейн турар болгаш оон орнунга Женева чөвүлел хуралын мөңгежидерин саналдап турар чылдактарынга хамаарыштыр Л. Больц ГДР-ниң ёзу-чуруму төлээлелге бүдүжү чок дээр дугайында АКШ-тың төлээлекчизиниң таап бодаашкыннарын ойтур шаапкан.

К. Гертерниң киирген саналы ГФР-ниң күзээшкиннеринге таарышып турар деп медеглээн В. Гревениң саналының соонда А. Громыко чүве чугаалааш, барыын талакы үш күрүнелерниң саналдарының чогум утказынга хамаарыштыр баштайгы чурум-биле чамдык сагындырыгларны кылган.

Индий хоорайда В. И. Ленин аттыг парк

ДЕЛИ. (СЭТА). Индияның үлетпүрлүг төптериниң бирээзи—Канпурга В. И. Ленин аттыг парктың ажыдыышкыны болган.

Культурлуг харылзаалар хөгжүдериниң индий-совет ниитилелиниң чурт килдизиниң организастаажылы-биле ажыдыышкынның ёзулалының үезинде массалыг митинг болган. Канпурнуң хоорай чагырганың даргазы Сахи митингиге чүве чугаалааш, индий улус В. И. Ленинни бедик-биле хүндүлеп көөрүн болгаш ынаазын илередип турар деп онзалап демдеглээн. Оон соонда штаттың хоойлу-дүрүм хуралының депутады Уттар Прадеш Датта сөс алгаш, индий-совет найыралды быжыглаарының эргежок чугулазын айыткан. Ол ышкаш совет эмчи чериниң төлээзи В. С. Москалев сөс ап чүве чугаалаан.

Глезосту болгаш өске-даа грек демократтарны нүгүлдеп судтап турары

АФИНЫ. (СЭТА). Манолис Глезосту болгаш өске-даа демократтарны судтап турар судка буруудадтырганнар июль 22-де сөөлгү сөзүн чугаалааннар.

«Бир-тээ меңээ удур буруудадыышкын кандыг-даа бүзүредилгелерге үндезилеттинмээн болганда, ону харыы чок арттырып шыдавазым нүгүл кылдыр көрүп турар мен,— деп Манолис Глезос медеглээн.—Мээң амыдырал-чуртталгамның төөгүзү, төрээн чуртумну мээң канчалдыр көрүп турарым анаа четчир харыы болур. Бо талазы-биле бодумну камгалаарының негелдези менде чок. Дээрги шииткекчилерге улустуң тура-сорүу хамыктың чугулазы болгаш хамыктың бедик чүве — хоойлу болур дээрзинге бүзүрээримн күзеп тур мен. Мени кылган деп буруудадып турар үүлгедиглерни кылбаан мен. Колияннис-биле кажан-даа ужуражып көрбээн мен. Чүгле политиктиг сорулгалар-биле мени буруудадып турар-дыр».

Элефтерос Вуцас сөс алган:

«Грецияның Коммунистиг партиязының кежигүнү кижи болганымда, меңээ хамаарылгазы чок болгаш туруп-даа шыдавас шпион чорук кылган деп буруудадыышкынны хүлээвес мен. Ол буруудадыышкынны, барымдаа чок болганда, шуут хүлээвейн-дир мен. Өжээнненжылгениң болгаш антикоммунизмниң пропагандазын ойтур ап октап тур мен».

Вуцас шак ынчалдыр чугаалаптарга, судтуң даргазы ону ыттаразып деп шиириин дужааган. «Медегледи чогум утказы-биле кылып тур мен» дээрзин анаа Вуцас демдеглээн. Ынчаар орта: «Политиктиг саавырлар бээр дээш мында турар кижи сен бе?» деп суд даргазы алгырган. Бодунуң чугаалаарын күзеп турар бүгү-ле чүүлдерин черле чугаалаар кылдыр анаа чөпшээрээрин Вуцас негээн. Суд даргазы тенек аараан чүве дег мынча деп алгырып үнген: «Олуруп алынар, ынчанмас болзуңарза залдан силерни үндүре бээр —дей тырткаш, залдан ону дораан үндүре бериңер» деп полицейжилерге дужааган.

Вуцас бодунуң медеглелин соксадыр ужурга таварышкан.

Трикалиностуң чугаалааны: «Мени өлүрүп шиидер деп бодунуң үндүрген саналын шынзыдып болгу дег чүнү-даа хаан прокурору чугаалавады. Мээң төрээн чуртумдан даштыкаар черлерге-даа, Грецияның бодунга-даа тайбың дээш демисежип келген болгаш демисежип турар мен. Бо суд чорудулгазын конституцияга шуут удур 375-ки хоойлуга үндезилеттинген сөөлгү суд чорудулгазы болур эвеспе дээрзинге илегелди илергейлеп тур мен». «Буруудадыышкынны хүлээвейн турар мен, ынчангаш төрээн чурт база чон дээш демиселди моон соңгаар-даа чорудар апаарымны силерге чугаалаарын күзеп тур мен, дээрги шииткекчилер».

Мээң политиктиг үзел-бодалым дээш мени шпион кылдыр буруу шапканынга удурланып тур мен деп Сингеларис медеглээн. Ол дээрге Грецияга чүдек-бужар чорук болур ийик деп ол чугаалаан.

Каркаянис ону шпионнап турган деп буруудадыышкынны хүлээвээн болгаш мени чүгле политиктиг ажыл-чорудулгам дээш судтап турар-дыр деп медеглээн.

Оон соонда суд шииткел үндүрери-биле хурал кыла берген.

Грек патриоттарны нүгүлдеп судтаан

АФИНЫ. (СЭТА-ның корр.). Манолис Глезостуң черле буруу чогу суд чорудулгазының үезинде тодаргай бүзүреттинген турбуже, делегейниң хөй-ниитизиниң негелдези турбуже, грек реакция бодунуң чуртунуң дүрүм хоойлуларын базымчалап, Манолис Глезосту кара-туразында судтаан.

Афиныныӊ шериг трибуналы июль 22-де шииткел үндүрүп, ону ёзугаар Манолис Глезосту 5 чылда кара-бажыңга хоругдап, дараазындагы үеде албадал лагеринче 4 чылда шөлүүр болгаш политиктиг эргелерин 8 чылда казыыр деп шииткен. Ол дээрге прокурорнуң негээниниден-даа артык кадыг шииткел болган. Ол чүдек-бужар шииткели-биле грек эрге-чагыргалар грек улуска, бүгү делегейниң улустарынга, хосталганың болгаш демократияның херээнге өнчүк-чөңгээни кылганы ол.

«Шпионнаан» деп хоп-нүгүлүг буруудадыышкын буурап дүшкен турбуже, Э. Вуцасты болгаш Г. Трикалиности бүгү назынында кара-бажыңга хоругдаар, А. Сингеларисти — 15 чылда кара-бажыңга хоругдап, дараазындагы үеде 5 чылда шөлүүр болгаш политиктиг эргелерин 7 чылда казыыр, А. Каркаянисти—11 чылда кара-бажыңга хоругдап, дараазындагы үеде 5 чылда шөлүүр болгаш политиктиг эргелерин 7 чылда казыыр, К. Рагузеридисти— беш чылда кара-бажыңга хоругдап, дараазындагы үеде 4 чылда шөлүүр болгаш политиктиг эргелерин 5 чылда казыыр, Мария Григориадуну — бир чылда кара-бажыңга хоругдаар болгаш политиктиг эргелерин 5 чылда казыыр деп шииткен.

Шериг трибуналының шииткели солуттунмас болгаш анаа хомудал турбас деп турар.

И. АБЛАМОВ.

Женевада чөвүлел хурал

ЖЕНЕВА. (СЭТА). АКШ-тың болгаш Англияның төлээлери ядролуг чепсектиң шенелделерин соксадыр дугайында чөвүлел хуралдың ээлчеглиг хуралынга июль 20-де контрольчу албаннарының ажылдакчыларын хуваар дугайында кады кылган саналын, а ол ышкаш администраторнуң болгаш делегей ажылдакчыларының дугайында чүүлдүн америк төлевилелинге немелдени кииргеннер.

КУДР-ниң Төп телеграф агентилелиниң дыңнатканын ёзугаар алырга, Мурнуу Корейда 200 муң ажыг өскүс уруглар бар. Хоорайларның болгаш суурларның кудумчуларында хайгаарал чок, аш муң-муң уруглар улчуп чоруурлар.

Чурукта: Мурнуу Корейда аштаан уруглар.

КУДР-ниң Төп телеграф агентилелиниң фотозу.

Оман улус демиселди үргүлчүлээринге бүрүн шиитпирлиг

ДАМАСК. (СЭТА). Оман улустуң национал-хосталгалыг шимчээшкининиң баштап турар Оманның Имамы Галеб Бен-Алиниң Дамаскыда парлалга төлээлеринге июль 22-де медеглээни болза, Оманда англи шериглер сөөлгү ийи чылдарда 5 муң ажыг кижини өлүртүп кагараан. 500 хире англи шериг машиналарын, 22 самолёттарны оман шериглер чок кылган, дыка хөй санның боо-чепсекти болгаш ок-чемзекти хунаап алган. Оманның кызыгаарларында болгаш Арабия чартык ортулуктуң мурнуу талазында турар англи шериглерге удур Оманның национал удурланыышкынының күштери маадырлыг демиселди чорудуп турар деп Имам дыңнаткан.

Оман патриоттарга удур демиселге англи далай флоду болгаш реактивтиг ужар-чүүл киржип турар. Англи шериглер оман улустуң хосталгалыг шимчээшкинин каржы-дошкуну-биле базып турар деп Галеб Бен-Али чугаалаан. Эжелекчилер дыка хөй тайбың чурттакчыларны чок кылган, он-он хоорайларны болгаш суурларны өрттеткен, 200 муң хире оманнарның чурттаар оран-бажыңын чок кылган.

Хамаарышпас чорук дээш демиселди тиилелгелиг төнчүзүнге чедирeринге оман улус бүрүн шиитпирлиг деп Имам онзалап демдеглээн.

◆

Индонезияның үймээнчилерге удур дайын чорудулгалары

ДЖАКАРТА. (СЭТА). Суматрада болгаш Сулавесиде чер быдараан бөлүк-бөлүк үймээнчилерге удур дайын чорудулгаларын индонези армия чедиишкинниг чорудуп турар. Ылаңгыя Соңгу болгаш Төп Суматрада дайын чорудулгалары онза чедиишкинниг чоруп турар.

Парлалга дыңнадыгларын ёзугаар алырга, үймээнчилер Тайваньның дузаламчызын ажыглап үргүлчүлевишаан.

КИНО

„ЧАЛЫЫ НАЗЫН ЭГЕЛЕП ЧОРДА»

Киевтиң А. П. Довженко аттыг кино студиязының үндүргени амыдыралче чүткүлдүг, бодунуң курнунда таварышкан бергелерин шыдамыккайы-биле тиилеп эртер аныяк кижиге тураскааткан, чаа уранчечен фильмни ынчаар адаар.

Ол киноның дончу утказы мындыг: Иван Соколенконуң адазы Ада-чурттуң Улуг дайынының хүннеринде Төрээн чурт дээш амы-тынын берген, а иези үш бичии уруглары-биле кады Донбасска чурттап турган.

Иван школадан ээп кээрге бажыңында чем белен, хөөкүй иези ону часыдып хүлээп алыр турган. А хөйлениинден эгелээш бүгү-ле хевин авазы базып каар, өрээлдери кезээде арыг-силиг. Пенси ап, оозу-биле өөреникчи уругларын азырап ора, кырган кадай аар аарыгга таварышкаш хенертен өлүп калган.

Иванның азыралында үш өскүс дуңмалары арткан. Акша-хөреңгини авазы дег таарыштыр чарыгдап, эки чурттаарын оралдашса-даа баштайгы үеде бергези кончуг болур. Бичии дуңмаларын уруглар бажыңынга хүлээдип бериптиг болур турган. Ынчалзажок өскүстен өлбес чүве төлээде, ада-иезиниң чагыын ёзугаар өөнүң одун өжүрбейн, чурттаар деп уруглар шиитпирлээр. Улустуң аас-кежии дээш амызындан чарылган адазынга, кадыг-берге хүннерде маадырлыг күзел чүткүлдүг чораан иезинге тураскааданыг черге, эп-найыралдыг кады чурттаар деп боттарының сөзүн ээлээр төлээде Иван Соколенко заводка барып өөреникчилеп эгелээр. Бүдүрүлге чериниң удуртукчулары кажыыдалга туттурган оолду бүгү тала-биле деткип, материалдыг дуза көргүзүп, слесарь херээнге өөредип турар.

Өөреникчи слесарь болуп ажылдап турар беш айларының иштинде Иванга бергелер таваржыр. Иван заводче чорупта дуңмазы Марина бажыңынга артып каар. Амыдыралга дуржулгазы эвээш болгаш алган акшазын таарымча чок чарыгдаптар. Чамдык хүннерде хайындырган картошкадан өске чүнү-даа чивейн баргылаар, а дуңмаларының школаже кедер формазын база садар ой келген. Бир катап акшазы чок бергедей берген турда заводтуң профэвилел организациязы дузалаар. Андрейка дээр оол дуңмазының майыктаалштары самдараан буду тоңуп чорааныын Иван эскербейн эрттиривкен, а ооң уламындан бичии оол соокка алыскаш эъди изип, дыка бергедеп аарый бээр.

Аарыг дуңмазын эмчи чалааш көргүзер. Дүнелей бергенде аараан дуңмазының орнунуң чанынга муңгарай берген боданып орда ажык оожум ажыттына бээр. Кожазы бажыңның уруу Саня (ооң ролюнда артист Светлана Данильченко) келгеш, Иванның чанынга олуруп, чымчак холдары-биле оолдуң бажын сыйбап орар.

— Эртен ажылдаар кижи дыштанып ал, Иван. Дуңмаңны мен ажаап, дузалаайн—деп Саняның чылыг сөстерин Соколенко кайын уттур.

Ваняга уруг ынакшып, ооң салым-чолунуң шак ындыг болганын дыка-ла кээрген, кандыг-ла-бир дуза көргүзерин оралдажып чораан. Ынчалза-даа бодунуң бодалын дыка чажырып, Соколенко ону эскерип каантар ирги бе деп сестип чоруур.

Шак ынчаар Иван Соколенко өскүс калган бичии дуңмаларын азырап, амыдыралдың улуг оруунче кирер. Ооң иези чок апарган соонда Иванны болгаш ооң дуңмаларын чылыг сагыш салыышкыны-биле хүрээлээн эш-өөрүн, Саняны кажан-даа уттуп болбас. Чер болганга-ла: заводтуң цегинге, школага, пионер лагеринге безин Соколенконуң өнүүктери көвүдей бээр.

Иванның четтикпейн сүрээдеп манап турган хүнү келген. Ол хүн оол слесарьның адын алырының шылгалдазын дужаар ужурлуг турган. Соколенко ийи шак иштинде слесарь кижиниң ажылынга хамаарышкан даалганы күүседир ужурлуг. Цехтиң бүгү ажылчыннарының кичээнгейи-ле Иванда. Дааскан ажылын баштай арай-ла корту аараак эгелээн. Ынчалза-даа төнчүзүнде барып шылгалдазын кончуг эки кылдыр дужаап үнген.

Иван Соколенконуң чедиишкинин байырлап, өөрү ооң холун тудуп турар. Аас-кежииниң өөрүшкүзүн хүрээлеткен, ёзулуг слесарьның шынзылгазын алган оолга коллективтен белек тыпсып бээрге оозун ап алгаш бажыңында дуңмаларынга дыка делаштыг чедип кээр. Хамыкта бергелер шупту Соколенконуң соонда арткан. Уругларның улуг акызы өөреникчи слесарь эвес, а ёзулуг слесарь апарган-на болгай. Заводтуң найыралдыг коллективиниң деӊ эргелиг кежигүнү апарганын Иванның өөрү база демдеглээн.

Бүдүү бот-боттарынга ынакшып чоруур Ваня биле Саняның салым-чолу чүү болганыл? Элээн үе эрткен соонда Саняның адазы заводтуң хоочун ажылчыны ашак чүрек аарыындан аараш, өлүп калыр. Саняның ол берге байдалга таварышканын бичии-даа болза чиигедир сорулганы Иван Соколенко бодунуң мурнунга салыр. Аныяк оол бодунуң ынакшылының дугайын уругга ажыы-биле миннир ужурга таваржыр. Адазының чаңгыс чоргаар уруу — Саня ол ынакшылга дораан-на харылаптарындан эпчоксунган. Ынчалзажок элээн үе эрткен соонда бот-боттарынга ынакшып чорууруп олар миннир ужурга таваржыр. Паспорттарын тудуп алгаш бадылажып алыр черге чедип турар, а ол өйде Иван ажыл ужурунда бичии саадай бергеш озалдай бээрге бадылажылганы түр соңгаарладып каар. Эвээш үе эрткен соонда өскүс калган ийи кижиниң амыдыралы шулуудап, чаңгыс черге кады чурттап өг-бүле болчуп алыр.

Ам эртениң-не заводтуң ажылче кыйгырган медээзи алгырыптарга Иван биле Саня холдарындан четтинчипкен цехче бар чоруур. Аас-кежии бергелерге база төрүттүнер дээрзин билир, миллион-миллион ажылчыннарның одуруунда быжыг туруштуг ээлээн ол ийи ышкаш чырыткыланчак чуртталгалыг кижилерин донбассчылар магадаар.

Довженко аттыг студияның үндүрген бо чаа кинозун көөрге сагыш-сеткилди хайындырып кээр, онза солун. Фильмниң кижизидикчи ужур-дузазы дыка улуг.

Ч. ИРГИТ.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

ХҮН, АГААР БОЛГАШ СУГ

Бойдустуң күчүлүг чепсээ олар органиҗмни быжыглап, дадыктырып турар.

Туберкулёзтан база өске-даа хөй аарыглардан камгалап болгаш эмнеп турар. Кижиниң сергек чоруун, күжүн деткип турар.

ЭМЧИНИҢ СҮМЕЗИ-БИЛЕ:

Сугга эштинер, агаарга, хүнге дөгеленинер!

Тыва областың Санитар-чырыдыышкын бажыны.

Күрүнениң иштики 3 хуулуг ойнаашкынныг чээшкининиң 70 дугаарлы ойнаашкыннарлыг тиражы 1959 чылдың июль 30-де Ленинград хоорайга болур.

Чээшкиниң облигацияларының талазы-биле тиражка дараазында ойнаашкыннар таваржыр:

Ойнаашкыннарның хемчээли	Кол тираж бүрүзүнге ойнаары		Немелде тираж бүрүзүнге ойнаары	
	чаңгыс разрядка	он үш разрядтарга	чаңгыс разрядка	он үш разрядтарга
100.000 рубль	—	—	1	13
50.000 рубль	2	26	5	65
25.000 рубль	5	65	25	325
10.000 рубль	25	325	80	1040
5.000 рубль	80	1040	800	10.400
1.000 рубль	700	9.100	2300	29.900
400 рубль	7.688	99.944	8289	107.757
Түңү	8.500	110.500	11.500	140.500
Ойнаашкыннарның нийти түңү (муң рубль-биле)	4.650,2	60.452,6	11.390,6	148.077,8

Ойнаан облигацияларының өртээн ойнаашкыннарны төлээр үеде эгидип бээрин база олар оон ыңайгы тираажтарга кирипиезин чээшкиниң негелделери-биле көрдүнген. Оон-биле кады ойнап турар тираажтарга ойнаашкыннарның саны өскерлиишкин чокка артар.

Ынчангаш чээшкиниң облигацияларының талазы-биле ойнаашкыннар тираж бүрүзүнде көвүдеп турар. Дараазындагы тиражтар бо чылдың сентябрь 30-де болгаш ноябрь 30-де болур.

Чээшкиниң облигацияларын ажаалга кассалары садыгдан база хостуг садып ап турар.

Облигацияларны садып алыңар!

Ойнаашкыннарның тиражтарынга киржиңер!

Күрүнениң күш-ажылчы ажаалга кассаларының болгаш Күркредиттиң Тыва автономнуг область эргелели.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНДА

деп кинону көрүңер.

Кызылдың «Номну-почта-биле» килдисте Тываның ном үндүрер чериниң сөөлгү чылдарда үндүрген хөй номнары бар.

Чорудар номнарның өртээн оларны чагыткан кижилерге чедирип бергеш, төлеттирип алыр.

Тываның ном үндүрер чериниң номнары-биле боттарының хуузда библиотекаларын немеңер.

Чагыгларны мындыг адресче чорудар: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу 33, «Номну-почта-биле».

ДИРЕКЦИЯ.

Хандарма Сарыглар Чүльдүмовичиниң 1939 чылда Кызылдың баштайгы сургуулун доосканының аттестадын читкенинден ол документ күш чок.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал килдизиниң 23-54, харысаалгалыг секретарының, культура болгаш амыдырал килдизиниң 37-13, көдээ ажыл-агый, иштики информация килдистериниң 21-47, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 22-64, чагаа килдизиниң 21- 27, бухгалтерияның 35—24, корректорларның 20-60.

ТС — 01038. Чагыг № 1913. Культура эргелелиниң типографиязы